

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Μ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19. — Τηλ. 227-689 | 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1963 | ΑΡΙΘ. 4

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀθήνησι τῇ 4ῃ Φεβρουαρίου 1963

Σὺν Θεῷ ἔληξαν αἱ ἐργασίαι τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δι' ὀλοκληρώσεως τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν θεμάτων δι' ἃ συνεκλήθη Αὕτη, ἥτοι τοῦ Ἐφημεριακοῦ καὶ τοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἐλήφθησαν δὲ ἐπ' αὐτῶν ἀποφάσεις προάγουσαι ἀμφοτέρω τὰ θέματα ταῦτα.

Ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱ. Ἱεραρχία αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦτο μὲν νὰ ἐπευλογήσῃ τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἀγιωτάτης Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ εὐχρηθῇ αὐτῷ τὴν θείαν ἀρωγὴν καὶ ἐνίσχυσιν, τοῦτο δὲ πατρικῶς νὰ προτρέψῃ τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸν λαὸν «ἐμμένειν τῇ πίστει» τῆς Ὁρθοδόξου Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐν ὑπακοῇ πρὸς τοὺς Ποιμένας καὶ Διδασκάλους Αὐτῆς ἀγρυπνοῦντας ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὡς καὶ περὶ πάσης προόδου καὶ εὐημερίας αὐτῶν ἐν τῷ βίῳ.

Ἡ Ἱεραρχία μετ' ἐπιστασίας ἡσχολήθη καὶ μὲ τὸ θέμα τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν Μητροπολιτικῶν ἐδρῶν μὴ δυνηθεῖσα δυστυχῶς νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν βαθὺν πόθον Τῆς, ὡς καὶ τὸν τοιοῦτον τοῦ τε πληρώματος τῶν χηρευουσῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων ὡς καὶ τοῦ συνόλου τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἔνεκεν ἀνυπερβλήτου νομικοῦ κωλύματος.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΩΤΕΡΟΝ

Διευτυπώθη προσφάτως ἡ γνώμη, ὅτι «πρώτη ὑπόθεσις τοῦ Ἔθνους εἶναι ἡ Παιδεία. Καὶ πρώτη ὑπόθεσις τῆς Παιδείας ὁ διδάσκαλος».

Δὲν τὴν ἀρνούμεθα. Τὴν θεωροῦμεν ὅμως ἔλλιπῆ. Ὁ διδάσκαλος, ναί. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἐφημέριος. Διότι «ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου». Καὶ «Ἐπιστήμη χωριζομένη ἀρετῆς πανουργία φαίνεται». Καὶ ἡ Ἱστορία διδάσκει ἀψευδῶς, ὅτι χαλαροὶ ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ δεσμοὶ τῆς χρησιμοθηρίας διὰ τὰς κοινωνίας. Καὶ ὅτι ὅπου ἀτονοῦν τὰ ἠθικὰ κριτήρια καὶ βασιλεύει ὁ καιροσκοπισμὸς καὶ ἡ νοσηρὰ νοοτροπία τοῦ περιληψίου *carpe diem*, καταρρέουν αὐταὶ καὶ ἀποσυντίθενται.

* * *

Ἵπῆρξε λοιπὸν ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη ἡ σύγκλησις τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας μας, τῆς ὁποίας τὸ Ἀνακοινωθέν, ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς, δημοσιεύομεν ἀνωτέρω. Διότι τὸ ἀντίθετον θὰ παρεῖχεν ἐνδεχομένως — ἔστω καὶ εἰς ἐλαχίστους — τὴν ἐντελῶς ἀστήρικτον καὶ ἄδικον ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ συνείδησις τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας μας ἀδιαφορεῖ καὶ ὅτι ἠνείχετο τὴν τόσο ἀδικον παραθεώρησιν τοῦ Κράτους πρὸς τὸ Ἱερατεῖόν μας, πὺ τόσον δεινῶς ταλαιπωρεῖται καὶ χειμάζεται.

Καὶ ὅμως οἱ σεβάσμιοι Ἱερεῖς μας δὲν συνδέουν ἀπλῶς, διὰ τῆς θείας λατρείας, τὸν λαὸν πρὸς τὸν ἀόρατον Θεόν.

Ἀλλὰ καὶ εἶναι οἱ συνεκτικώτεροι καὶ οἱ ἀληθῶς ἀδαμάντινοι δεσμοὶ τῆς ἱεραρχοποιήσεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Καὶ οἱ πιστότεροι θεματοφύλακες καὶ φρουροὶ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως.

* * *

Καὶ θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὴν φορὰν αὐτὴν θὰ λυθῇ ταχέως καὶ εὐτυχῶς, συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς Ἱεραρχίας μας, τὸ τόσο ἀτόπως χρονοῖσαν ἐφημεριακὸν ζήτημα. Ἀποτελεῖ τοῦτο ἐπιτακτικὸν ἠθικὸν χρέος, ἀλλὰ καὶ συμφέρον ὑπέρτατον τῆς νομοθετοῦσης Πολιτείας. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀγνοηθῇ καὶ περαιτέρω ἡ αὐξοῦσα ὑποτονία καὶ ὁ ἐπιτεινόμενος ὄλοεν ἀποχρωματισμὸς τῶν πατροπαραδότων βιωμάτων μας. Καὶ τὰ πολιτεύματα, ἀποτελεσματικώτερον καὶ ἀπὸ τὰς σιδηρᾶς λόγχας, τὰ στηρίζουν αἱ ὑψηλαὶ ἠθικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐνέπνευσαν πάντοτε τοὺς ἐκπάγλους καὶ ἐκθαμβωτικοὺς ἡρωϊσμοὺς εἰς τὰ στήθη τῶν προμάχων τοῦ Γένους μας.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ
ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ
ΤΟΜΟΙ 1—5

ΕΚΑΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΧ. 300

Πωλοῦνται εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα μας, ἀποστέλλονται δὲ καὶ ταχυδρομικῶς, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ

Μεταξύ τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ Βάπτισμα, διότι δι' αὐτοῦ εἰσαγόμεθα ἐπισημως εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ γινόμεθα τέκνα τῆς κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου (Ἰω. γ' 5).

Τὸ Βάπτισμα ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν Ἀνάστασιν του ὅτε παρήγγειλε εἰς τοὺς μαθητάς Του, νὰ «βαπτίζουσιν» (Ματθ. κη' 19). Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων βλέπομεν τοὺς Ἀποστόλους συμφώνως πρὸς τὴν παραγγελίαν τοῦ Κυρίου βαπτίζοντας (β' 41, η' 38, ι' 47, 48, ις' 15, 33, ιη' 8, ιθ' 15) ὡς καὶ διὰ τῶν βοηθῶν των (Α'. Κορ. α' 14-17 πρβλ. Ἰω. δ' 2, Πρ. ι' 48). Παρὰ τῶν Ἀποστόλων παραλαβοῦσα ἡ Ἐκκλησία βαπτίζει κατὰ τὴν ρηθεῖσαν παραγγελίαν τοῦ Κυρίου.

Εἶναι λοιπὸν θεοσυστατὸν τὸ Βάπτισμα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ὁρατῆς πλευρᾶς τοῦ μυστηρίου διακρίνομεν 1) τὴν ὕλην, ἣτις εἶναι τὸ φυσικὸν καθαρὸν ὕδωρ (Ματθ. γ' 5, Πρ. η' 36-38, ι' 38) 2) τὴν τριπλῆν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν εἰς τὸ ὕδωρ (Ματθ. κη' 19). Ἐν Ἐφεσ. ε' 26 κλεῖται «λουτρὸν τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι» καὶ ἐν Κολ. β' 12, Ρωμ. ε' 4 παρομοιάζεται πρὸς τὸν τάφον καὶ 3) τοὺς λόγους τοὺς ἀπαγγελομένους κατὰ τὴν Βάπτισιν (Ματθ. κη' 19).

Η ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑ

Τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα συγχρονιζόμενα ἐν τῇ τελέσει συνεξετάζονται ἐνταῦθα.

Ἐν πρώτοις περὶ τοῦ Βαπτίσματος κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον (Β' αἰῶνα) ὁ Ἰουστίνος μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι τούτου προηγέτο ἡ διδασκαλία: «ὅσοι ἂν πεισθῶσι καὶ πιστεύσωσιν ἀληθῆ ταῦτα τὰ ὑφ' ἡμῶν διδασκόμενα καὶ λεγόμενα εἶναι καὶ βιοῦν οὕτως δύνασθαι ὑπισχοῦνται...», ὡς καὶ προπαρασκευῆ τις συνισταμένη εἰς νηστείαν καὶ εὐχὰς ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν μελλόντων νὰ βαπτισθῶσι (Ἀπολ. Α', κεφ. 61, ἴδε καὶ Διδ. τῶν 12 Ἀποστ., σελ. VII-4) Ἀπὸ τοῦ Β' αἰῶνος, ἀρχίζει τὸ βάπτισμα νὰ λαμβάνη ὀρισμένον τύπον καὶ κατὰ τὸν Τερτυλλιανὸν (Γ' αἰῶνα) ἡ ἱεροτελεστία τοῦ βαπτίσματος διελάμβανε τρία μέρη 1) τὴν ἀποταγὴν 2) τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καὶ 3) τὴν τριττὴν κατάδυσιν εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Τὸ Βάπτισμα ἀπὸ τελετουργικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενον, καὶ δεδομένου ὅτι τελεῖται μετὰ τοῦ χρίσματος, δύναται νὰ διαιρεθῆ εἰς τρία μέρη α') τὴν προπαρασκευὴν β') τὴν βάπτισιν μετὰ τῶν τελεστικῶν λογίων, καὶ γ') τὸ χρίσμα καὶ τὰ μετὰ τοῦτο.

Α. Η ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Ἐπικρατήσαντος τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ἡ εἰς τὸ

βάπτισμα προπαρασκευῆ περιορίσθη εἰς τυπικὰς μόνον πράξεις, τῆς κατηχήσεως ἀναβαλλομένης διὰ χρόνον καταλληλότερον.

1) Προσέρχονται εἰς τὸν Ναόν, ὅπως ὀρίζει καὶ ὁ 59 Κανὼν τῆς Πενθέκτης Συνόδου, ὁ ἀνάδοχος μετὰ τοῦ νηπίου. Ὁ Ἱερεὺς «λύει τὴν ζώνην καὶ ἀποδύει καὶ ὑπολύει» τὸν μέλλοντα νὰ βαπτισθῆ, ὅπερ δηλοῖ ὅτι τὸ πρὸ τῆς θύρας τῆς ἀληθείας ἰστάμενον καὶ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀπεκδυόμενον νηπίον λύει τοὺς δεσμοὺς μετὰ τοῦ ἐν τῷ πονηρῷ κειμένου κόσμου (Φ. Παπαδοπούλου, Λειτουργική).

2) Εὐθὺς κατόπιν ὁ Ἱερεὺς ἐμφυσᾷ τρεῖς σταυροειδῶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νηπίου πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ζωοποιῦ πνοῆς τοῦ Δημιουργοῦ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδάμ (Γεν. β' 7, πρβλ. Συμ. Θεσσαλ.), καὶ εἰς ἐνδειξιν ὅτι νέα πνευματικὴ ζωὴ ἐμφυσᾶται εἰς τὸν βαπτιζόμενον, ἀποδιωκόμενον τοῦ πονηροῦ. Κατόπιν σφραγίζει τὸ μέτωπον καὶ τὸ στῆθος ἐκ τρίτου καὶ ἐπιθέτει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ νηπίου, ἵνα δηλωθῆ ὅτι τοῦτο ἀποχωριζόμενον τῆς κοινωνίας τῶν μὴ εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν πιστευόντων τίθεται ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἐκκλησίας δεχόμενον τὸν ἁγιασμὸν αὐτῆς. Τότε λέγει καὶ τὴν εὐχὴν «ἐπὶ τῷ ὀνόματι σου, Κύριε...», ἣτις ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Τριαδικὸν Θεόν.

3) Κατόπιν ἀκολουθοῦν οἱ ἐξορκισμοί. Διὰ τῶν εὐχῶν τούτων, τὰς ὁποίας ἀναγινώσκει ὁ Ἱερεὺς εἰς τὸν νάρθηκα τοῦ Ναοῦ, ὅπου ἴσταντο τὸ πόλαι οἱ μήπω βαπτισθέντες, ἐπικαλούμεθα τὸν Θεὸν ἀπὸς ἐπιτιμήσῃ τὸν διάβολον, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ παιδίου καὶ οὐδέποτε εἰσέλθῃ εἰς αὐτό, ὅπως διανοίξῃ αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας εἰς τὸ ἀγάσαι ἐν αὐτῷ τὸν φωτισμὸν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θεοῦ», «ἐμπλήσῃ αὐτὸ τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης», «δώσῃ αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς του πορευθῆναι καὶ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ φυλάξαι», «νίκας κατὰ τοῦ σατανᾶ καὶ τῶν ἀκαθάρτων αὐτοῦ πνευμάτων», καὶ τέλος «γράψῃ αὐτῷ ἐν Βίβλῳ ζωῆς καὶ ἐνώσῃ αὐτὸ τῇ ποίμνῃ τῆς κληρονομίας» κ.λ.π. Καὶ συνεχίζει ὁ Ἱερεὺς, πρὸς Κύριον εὐχόμενος ὑπὲρ τοῦ παιδίου, λέγων: «ἔστωσαν οἱ ὀφθαλμοί σου ἀτενίζοντες εἰς αὐτὸ ἐν ἐλέει διὰ παντὸς καὶ τὰ ὄψα Σου τοῦ ἀκούειν τὴν φωνὴν τῆς δεήσεως αὐτοῦ. Εὐφρανὸν αὐτό... καὶ ἐν παντὶ τῷ γένει αὐτοῦ, ἵνα ἐξομολογήσῃται σοὶ προσκυνοῦν καὶ δοξάζον τὸ ὄνομά σου τὸ μέγα καὶ ὑψίστον, καὶ αἰνέσει σε διὰ παντὸς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ».

Ὁ ἐξορκισμὸς τελεῖται ἐπὶ τῷ βαπτιζομένῳ πρὸς ἀποδιώξιν τοῦ διαβόλου, ὅστις, ἀφ' ἧς ὁ ἄνθρωπος, διὰ τῆς εἰς τὸν Θεὸν παρακοῆς, ἔδωκεν θέσιν εἰς αὐτόν, ὅσκει ἐξουσίαν, εἶναι «ὁ ἄρχων τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τὸ Πνεῦμα τὸ νῦν ἐνεργοῦν ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας» (Ἐφεσ. β' 2). Ἡ δύναμις τοῦ ἐξορ-

κισμού συνίσταται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐβάλλῃ δαιμόνια (Μαρκ. ις' 17), καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπίκλησις γίνεται μετὰ θερμῆς προσευχῆς καὶ πίστεως. Συμπληρωθεισῶν τῶν εὐχῶν ὁ Ἱερεὺς α) ἐπιλέγει τὴν εὐχὴν «ἐξέλασον ἀπ' αὐτοῦ πᾶν πονηρὸν... πνεῦμα πλάνης. Καὶ ποιήσον αὐτὸν (πρόβατον λογικόν...)». Οἱ ἀφορισμοὶ δηλοῦν ὅτι ὁ μακρὰν τοῦ Χριστοῦ ἄνθρωπος καὶ ἀβάπτιστος εἶναι τοῦ Σατανᾶ, δουλεύων ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐργαζόμενος κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ.

4) Ἐν συνεχείᾳ καλεῖ τὸν ἀνάδοχον διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀποτάξεως τοῦ Σατανᾶ: «ἀποτάσσει τῷ Σατανᾶ;»—«ἀποτάσσομαι». Ἡ στάσις τοῦ κατηγορουμένου πού βλέπει πρὸς δυσμὰς καὶ ἡ ὁμολογία τῆς ἀποταγῆς, καὶ μάλιστα τρεῖς ἐπαναλαμβανομένη, εἶναι κατηγορηματικὴ δήλωσις, ὅτι ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὸν Σατανᾶν, τὸν ὁποῖον καὶ ἀπηρνήθη καὶ βδελύσσεται καὶ ἐμπτῦει κατὰ πρόσωπον. Ἡ σιγὴ αὐτῆ δύναται νὰ σχετισθῇ μετὰ τὴν ἐν Ματθ. ιβ' 43-45.

Εἶτα, ὁ Ἱερεὺς στρέφει τὸν βαπτιζόμενον πρὸς ἀνατολάς, πρὸς τὸν ἐξ ἀνατολῶν ἀνατείλαντα πνευματικὸν ἥλιον τῶν ψυχῶν ἡμῶν Χριστόν, πρὸς ἀνατολάς, εἰς τὴν ἑσπέραν τοῦ φωτός, ὅπου ἔκειτο ὁ παράδεισος, ἐξ οὗ ἐξεβλήθη ὁ ἄνθρωπος, ἐκπεσὼν διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐρωτᾷ: «συντάσσει τῷ Χριστῷ;»—«συντάσσομαι»—«συνετάξω τῷ Χριστῷ;»—«συνεταξάμην» (ἐκ γ'),—«καὶ πιστεύεις αὐτῷ;»—«πιστεύω αὐτῷ ὡς Βασιλεῖ καὶ Θεῷ». Ἀμέσως δὲ ὁμολογεῖ τὸ «Σύμβολον τῆς πίστεως», εἰς τὸ ὁποῖον ὡς λέγει ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων «περιλαμβάνεται τὸ πᾶν δόγμα εἰς ὀλίγας γραμμάς· καὶ καθ' ὃν τρόπον ὁ σπόρος τοῦ σινάπεως εἰς ἓνα μικρὸν κόκκον περιέχει πολλοὺς κλάδους, οὕτω καὶ ἡ πίστις τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου εἰς ὀλίγας λέξεις ἐνεκολπάθη, καὶ περιέλαβεν ὅλην τὴν γνῶσιν τῆς εὐσεβείας πού διδάσκει ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη». Μετὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ ἡ προσκύνησις τῆς Ἀγίας Τριάδος, καὶ ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ὀνομασθεσία τοῦ νεοφωτίστου, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου εὐχεται ἡ Ἐκκλησία, ὅπως ἀναγεννηθῇ καὶ πληρωθῇ «τῆς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος δυνάμεως εἰς ἔνωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι τέκνον σώματος ᾖ, ἀλλὰ τέκνον τῆς Βασιλείας».

Μεγάλην σημασίαν ἔχουν τὰ ἀνωτέρω κατὰ τὴν Βάπτισιν γεγονότα τῆς ἀποτάξεως, συντάξεως καὶ ὁμολογίας πίστεως, ὡς ὑποσχέσεις πού δίδονται εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὰς ὁποίας ἰσχύει καὶ ἐνταῦθα ὁ θεόπνευστος λόγος «Θεὸς οὐ μνηστρίζεται... φοβερὸν τὸ ἐμπσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος» (Ἐβρ. ι' 31).

Ὁ ἀνάδοχος, καθ' ὃ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἀναδεχθέντος ὑποσχόμενος τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ τοῦ διὰ τῆς τριπλῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ ἱερέως «συντάσσει τῷ Χριστῷ;»—«συντάσσομαι», καὶ «συνετάξω τῷ Χριστῷ;»—«συνεταξάμην», ὑποχρεοῦται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του ταύτην διὰ τῆς ἐπιμεμελημένης πνευματικῆς ἀγωγῆς καὶ ἠθικῆς διαπλάσεως τοῦ ἀναδεχθέντος. Ὁ δὲ ἀναδεκτὸς καλεῖται, συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην

κατὰ τὴν Βάπτισιν τοῦ ἀφιέρωσιν, νὰ ζῆσῃ τὴν Χριστιανικὴν ζωὴν, νὰ ἐνδυσθῇ δηλαδὴ πραγματικὰ τὸν Χριστόν, καθὼς καὶ τὸ ὠραῖον τροπάριον, πού ἐψάλη ἐν χορῷ, διδάσκει, «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν ἐνεδύσασθε».

Δὲν πρέπει νὰ λησιμονώμεν ὅτι ἀπαξ ἐξαγορασθέντες μετὰ τὸ ἀτίμητον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἀνήκομεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, ὥστε νὰ διαθέτωμεν ἑαυτοὺς, ὅπως ἡμεῖς θέλομεν, ἀλλ' εἰς τὸν Χριστὸν ἰούκ ἐστὲ (κύριοι) ἑαυτῶν, ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. ζ' 19-20). Καλοῦμεθα λοιπὸν νὰ δοξάσωμεν τὸν Θεὸν μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν αὐτῆν ἀφιέρωσίν μας. Ἄλλὰ τὸ Χριστιανικὸν βάπτισμα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀφιέρωσις τοῦ ἑαυτοῦ μας εἰς τὸν Χριστόν, ὅστις μετὰ τὸν Σταυρικὸν Του θάνατον μᾶς ἀπελύτρωσε καὶ μᾶς ἀπῆλλαξε τοῦ ἐξ ἁμαρτιῶν αἰωνίου θανάτου καὶ τῆς καταδίκης.

Τὸ Βάπτισμα σχετίζεται μετὰ τὴν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ γενομένην περιτομὴν (Γεν. ιζ' 12, Ἐξοδ. ιγ' 2), ἡ ὁποία ἦτο σύμβολον τῆς ἀφιέρωσεως τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸν Θεόν. Εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν περιτομὴν ἔχομεν τὴν «ἐν τῷ φανερῷ ἐν τῇ σαρκί» καὶ «γράμματι» περιτομὴν, ἐνῶ εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἔχομεν τὴν ἀληθινὴν περιτομὴν τῆς καρδίας τὴν διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος γενομένην, τὴν «ἐν τῷ κρυπτῷ», «ἐν τῇ καρδίᾳ» καὶ «ἐν πνεύματι» (Ρωμ. β' 28-29). Ἐλάβετε, λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, τὴν πνευματικὴν αὐτῆν περιτομὴν, ὅταν συνετάφητε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Βάπτισμα, διὰ τοῦ ὁποῖου Βαπτίσματος καὶ συναεστήθητε μαζὶ μετὰ τὸν Χριστόν διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀνέστησε αὐτὸν ἐκ νεκρῶν (Κολοσ. β' 4-12, Γαλ. γ' 27-29).

Συνεπῶς μετὰ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀναδόχου, λέγει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐὰν διὰ κάθε ὑπόσχεσιν πού δίδομεν πρὸς ἀνθρώπους, ὅταν ἐπικαλεσθῶμεν μάρτυρα τὸν Θεόν, ἔχομεν μεγάλην εὐθύνην, τὴν στιγμὴν πού δὲν θὰ τὴν τηρήσωμεν, πόσον μέγας εἶναι ὁ κίνδυνος, ὅταν εὐρεθῶμεν παραβάται τῆς συνθήκης καὶ τοῦ συμβολαίου πού ἐκάμαμεν μετὰ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν κατὰ τὸ Βάπτισμα» (λόγος εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα 40,8). Πόσον λοιπὸν βαρυτάτη εἶναι ἡ εὐθύνη τοῦ βαπτισθέντος, τοῦ δώσαντος τοιαύτας ὑποσχέσεις, καὶ τὴν ὁποῖαν εὐθύνην τοῦ βαπτιζομένου νηπίου ἀναδέχεται ὁ ἀνάδοχος, ὅστις, ἔχων πρῶτος αὐτὸς πίστιν καὶ συνείδησιν τῶν τελομένων καὶ δι' αὐτοῦ ὑποσχομένων, ὀφείλει νὰ καταστήσῃ ταῦτα, ἐν καιρῷ πίστιν καὶ συνείδησιν τοῦ νεοφωτίστου, ἐπαρκῶς κατηγορουμένου, πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς ἥν ὑπέχει βαρυτάτης ἐνοχῆς, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν εὐσεβῶν γονέων καὶ ζηλωτῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων.

B. Η ΒΑΠΤΙΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΛΕΣΤΙΚΑ ΛΟΓΙΑ

Αὕτη δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρία μέρη κατὰ τὴν ἐξῆς διάταξιν:

α) Ὁ Ἱερεὺς λέγει τὴν ἐκφώνησιν «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς...» Ὁ Διάκονος τὰ Εἰρηνικά, καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἱερεὺς τὰς 3

εὐχάς, τὴν μίαν μυστικῶς, τὰς δὲ ἄλλας δύο μεγαλοφώνως. Καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης εὐχῆς δέεται ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ ἑαυτοῦ εἰς τὸν Θεόν, ἵνα τὸν ἀνίσχυση πρὸς τὴν τοῦ Μυστηρίου διακονίαν, διὰ δὲ τῶν δύο ἄλλων εὐχῶν ἐξαιρέται τὸ μεγαλεῖον τῶν θαυμασιῶν ἔργων τοῦ Κυρίου, τοῦ ὑπὸ ὄρατοῦ καὶ ἀοράτου σύμπαντος δοξολογουμένου, γίνεται δὲ ἡ ἐπίκλησις 1) πρὸς συντριβὴν τῶν ἐναντίων δυνάμεων 2) πρὸς ἄγνισμὸν τοῦ ὕδατος διὰ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως καὶ 3) διὰ τὴν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου μεταποίησιν τοῦ βαπτιζομένου «εἰς τὸ ὁποθεῖσθαι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον... ἐνδύσασθαι δὲ τὸν νέον...» προσέτι ἵνα «δέξῃται τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως καὶ συγκαταριθμηθῇ τοῖς πρωτοτόκους, τοῖς ἀπογεγραμμένοις ἐν οὐρανῶν».

Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ ὕδατος λέγει ὁ Ἁγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος «ἐπειδὴ δύο εἶναι τὰ συστατικά μας, ψυχὴ καὶ σῶμα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν σῶμα εἶναι ὀρατόν, ἡ δὲ ψυχὴ ὄρατος, διὰ τοῦτο καὶ ὁ καθαρισμὸς εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα γίνεται μὲ τὰ δύο ταῦτα, δηλαδὴ μὲ τὸ ὕδωρ καὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὸ μὲν ἕνα (τὸ ὕδωρ) τὸ βλέπομεν, διότι χρησιμοποιοῦμεν αὐτὸ τὸ ὕδωρ, τὸ δὲ πνεῦμα συνεργεῖ ἀοράτως, χωρὶς νὰ τὸ βλέπομεν τὸ μὲν ἕνα εἶναι τυπικόν, τὸ δὲ ἄλλο (τὸ Πνεῦμα) εἶναι ἀληθινόν καὶ καθαρίζει τὰ βάθη τῆς ψυχῆς» (Λογ. 40, 8). Ὁ δὲ Ἀπόστολος Πέτρος λέγει ὅτι «τὸ ὕδωρ καὶ ἡμᾶς σώζει τόσα μὲ τὸ βάπτισμα, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκει τὴν ἐπαλήθευσιν καὶ πραγματοποιήσιν τοῦ ἑσθαι παλαιὸς ἐκεῖνος τύπος, ὅπου ἡ διὰ τῆς κιβωτοῦ σωτηρία προεικονίζει τὴν διὰ τῆς κολυμβήθρας καὶ τοῦ βαπτίσματος σωτηρίαν. Εἶναι δὲ τὸ Βάπτισμα ὄχι ἀπλῶς καθαρισμὸς καὶ ἀπόπλυσις τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκός, ἀλλὰ θεομὴ αἴτησις πρὸς τὸν Θεόν, νὰ μᾶς δώσῃ συνείδησιν ἀγαθὴν, ἐλευθέραν ἀπὸ κάθε τύπῃν. Μᾶς σώζει δὲ τὸ Βάπτισμα δυνάμει τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Α' Πέτρ. γ'. 21), (ἐκ τῆς Συντόμου ἐρμηνείας Κ.Δ. Π. Τρεμπέλα).

β) Ὁ ἱερεὺς ἐμφυσᾷ τρεῖς εἰς τὸ ἀγγεῖον τοῦ ἐλαίου, εἶτα σφραγίζει τοῦτο τρεῖς διὰ τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ, καὶ λέγει εὐχὴν, δι' ἧς δέεται «γενέσθαι αὐτὸ χρίσμα ἀφθαρσίας, ὄπλον δικαιοσύνης, ἀνακαινισμὸς ψυχῆς καὶ σώματος», καὶ ψάλλον «τὸ ἀλληλουῖα» τρεῖς, ποιεῖ τρεῖς σταυροὺς μετὰ τοῦ ἐλαίου ἐν τῷ ὕδατι, καὶ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν («εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ φωτίζων...»), ὁ ἱερεὺς λαμβάνει ἐκ τοῦ ἐποριστικοῦ ἐλαίου ἢ ἀγαλλιᾶσεως καλουμένου, καὶ ποιεῖ Σταυροῦ τύπον ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ τοῦ στήθους καὶ τῶν μεταφρένων, ὠτων, χειρῶν καὶ ποδῶν, λέγων «χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ... εἰς ἴασιν... εἰς ἀκοήν... τοῦ πορεύεσθαι... αἱ γεῖρές σου...», καὶ τέλος ἀλείφεται διὰ τοῦ ἐλαίου ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου ὅλον τὸ σῶμα, δι' ἧς πράξεως δηλοῦται ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ὁ ἐκκοπεῖς ἐκ τῆς ἀγριελαίου ἐγκεντρίζεται εἰς τὴν καλλιέλαιον, κοινωνῶνς γινόμενος τῆς ἀληθινῆς ἐλαίας (Κυριλ. Ἱερ.), ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἀθλητῆς καὶ σταδιοδρόμος εἰς τὸ στάδιον εἰσέρχεται (Χρυσοστόμου), καὶ ἐξ ἄλλου ὅτι ἐφέλκεται ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλανον, ἀεὶ καὶ κάρφος ἐλαίας τοῖς ἐκ τοῦ

κατακλυσμοῦ περιωθεῖσιν ἢ περιστερὰ κεκόμενεν» (Δαμασκηνῶ), ὡς καὶ ἡ εὐλογοῦσα τὸ ἔλαιον εὐχὴ λέγει.

γ) Καὶ ἤδη, ὁ βαπτισθησόμενος χειραγωγεῖται ἀπὸ τὴν Ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Βαπτίσματος κολυμβήθραν, ὡς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τὸ προκείμενον μῆμα» (Κυριλ. Ἱερ.). Ὁ ἱερεὺς βαπτίζει αὐτὸν λέγων «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (ὁ δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν» «ἐκάστη προσήσει κατάγων αὐτὸν καὶ ἀνάγων». Εἶναι ἡ κοίσιμος στιγμή, καθ' ἣν πραγματοποιεῖται ἡ πρὸς τοὺς Μαθητάς καὶ Ἀποστόλους παραγγελία τοῦ Κυρίου «πορευθέντες μαθητεύσατε... βαπτίζοντες αὐτούς...» (Ματθ. κη' 19-20), καὶ ἦν ρήτρων τοῦ Κυρίου μετὰ πάσης εὐλαβείας πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν, ἀλλὰ καὶ οἱ παρεστῶτες πρέπει νὰ αἰσθάνωνται.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ μὲν ὕδατος γίνεται χρῆσις, ἐπειδὴ μὲ ὕδωρ καθαρίζονται αἱ ἀκαθαρσίαι τοῦ σώματος διὰ νὰ συμβολισθῇ ὁ καθαρισμὸς τῆς ψυχῆς, γίνονται δὲ ἔλαιον, ἐπειδὴ τότε μὲ ἔλαιον ἐθεράπευον τὰς πληγὰς, διὰ νὰ συμβολισθῇ ἡ θεραπεία τῶν πνευματικῶν πληγῶν τῶν ἁμαρτιῶν. Καταδύεται δὲ εἰς τὴν κολυμβήθραν ὁ βαπτιζόμενος, καὶ ἀναδύεται ἐξ αὐτῆς τρεῖς φορὰς διὰ νὰ συμβολισθῇ ἡ τριήμερος ταφὴ καὶ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος, ὡς θέλομεν ἀναπτύξει κατωτέρω.

Γ. ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ

Τελεσθέντος τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος, μετεδίδοτο αὐτοῖς τὸ Ἅγιον Χρίσμα ἢ τὸ Ἅγιον μύρον, δι' οὗ ἐγόροντο τὰ κυριώτερα τοῦ σώματος μέλη, ὡς σύμβολον ὅτι κατήργητο ἐπ' αὐτοὺς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ἐσφράγιζεν καὶ ἐστήριζεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἦν ἔλαβον διὰ τοῦ Βαπτίσματος χάριν. Τοῦτο εἶναι Θεοσύστατον Μυστήριον. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπέσχεθη νὰ χορηγῇ εἰς τοὺς πιστεύοντας αὐτὸν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα (Ἰω. ζ' 37-39). Εἰς τὰς Πράξεις ἀναγινώσκουμεν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι μετέδιδον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Μετεδίδοτο δὲ εἰς τοὺς πιστοὺς ὄχι διὰ τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐπ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἶχον ἤδη λάβει τὸ Βάπτισμα (ἡ' 14-17). Ἀνάλογον γεγονός ἀναγινώσκουμεν καὶ εἰς τὸ κεφάλ. ιθ' 2-6. Ἡ ἐπιθεσις αὐτῆ τῶν χειρῶν συνδεδεμένη μὲ τὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν προσευχὴν διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐδέχοντο τὸ Βάπτισμα, συνίστα μυστηριώδη πρᾶξιν χωριστὴν τοῦ Βαπτίσματος. Τέλος οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς ἐπιστολάς των ὁμιλοῦν περὶ «χρίσματος» καὶ «σφραγίδος» καὶ περὶ «ἀρραβῶνος τοῦ Πνεύματος» (Α' Ἰω. β' 20-27, Β' Κορ. α' 20-22, Ἐφεσ. α' 13, δ' 30).

Αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ ἐντέλλονται τῷ Λειτουργῷ «χρίσεις δὲ πρῶτον ἐλαίῳ Ἁγίῳ, ἔπειτα βαπτίσεις ὕδατι καὶ τελευταῖον σφραγίσεις μύρῳ» (ζ' 22). Ὁ ἱερεὺς χρίει τὸν βαπτισθέντα μὲ

Ἅγιον μύρον, ποιῶν σταυροῦ τύπον καὶ ἐπιλέγων τὰς λέξεις «Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου. Ἀμήν». Γίνεται δὲ ἡ Χρῆσις τοῦ μετώπου πρὸς ἁγιασμόν τοῦ νοός, ὥστε νὰ σκέπτεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦ στήθους πρὸς ἁγιασμόν τῆς καρδίας καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν ὀφθαλμῶν, τῶν ὠτίων, καὶ τοῦ στόματος, πρὸς ἁγιασμόν τῶν αἰσθήσεων, τῶν δὲ χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν πρὸς ἁγιασμόν τῶν ἔργων, καὶ ὅλης τῆς διαγωγῆς τοῦ Χριστιανοῦ.

Ἀρχαῖος κατηχητὴς διαγράφων τὰ χριόμενα διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Πνεύματος μέλη, λέγει: «Ἦμῖν, ὁμοίως ἀναβεβηκόσιν ἀπὸ τῆς κολυμβήθρας τῶν ἱερῶν ναμάτων, ἐδόθη χρίσμα, τὸ ἀντίτυπον οὐ ἐχρίσθη Χριστός· Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ πρῶτον ἐχρίσθη εἰς τὸ μέτωπον, ἵνα ἀπαλλαγῆτε τῆς αἰσχύνῃς, ἣν ὁ πρῶτος παραβάτης ἄνθρωπος πανταχοῦ περιέφερε καὶ ἵνα ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζεσθε· εἶτα ἐπὶ τὰ ὦτα, ἵνα προσλάβητε τὰ ἀκουστικά τῶν θ. μυστηρίων ὧτα... εἶτα ἐπὶ τὴν ὀσφρησιν, ὅπως, τοῦ Θεοῦ ἀντιλαμβανόμενοι δώρου, λέγητε, Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὰ στήθη, ἵνα ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης στῆτε πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου» (Ἐφεσ. δ' 14-18). «Ὡσπερ γὰρ ὁ Χριστός, μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησιν ἐξεληθῶν κατηγωνίσαστο τὸν Ἀντικείμενον, οὕτω καὶ ὑμεῖς» (Κυριλ. Ἱεροσολ. μυσταγ. γ'. κεφ. 4).

Μετὰ τὸ χρίσμα κοῦρεῖ αὐτὸν σταυροειδῶς ὁ ἱερεὺς λέγων «Κεῖρεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ...». Αὕτη εἶναι σύμβολον τῆς ἀφιέρωσης τοῦ νεοφωτίστου εἰς τὸν Κύριον κατὰ τὸ Ρωμ. ιβ' 1, εἰδικώτερον δὲ σημαίνει «πρῶτον μὲν διότι τὸν τεῦθεν κεφαλὴν θὰ ἔχη τὸν Χριστόν, δεύτερον δὲ διότι πᾶσαν περιττεύουσιν ἐννοίαν ὀφείλει νὰ ἀπορρίπτῃ, τρίτον δὲ ἵνα θυσίαν καὶ ἀπαρχὴν τοῦ σώματος προσφέρῃ εἰς τὸν Θεόν» (Συμ. Θεσσαλ.) καὶ τέταρτον διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δουλείαν του, διότι καὶ τὸ πάλαι οἱ κύριοι ἀγοράζοντες δούλους ἔκειρον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των (Καλλίνικος, ὁ Χ/κός Ναός), κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου «ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ἐδουλώθητε τῷ Θεῷ» (Ρωμ. ζ' 22).

Μετὰ δὲ τὴν τριχοκουρίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἐνδύσις τῶν ἀμφίων, τοῦ Ἱερέως λέγοντος «ἐνδύεται ὁ

δούλος τοῦ Θεοῦ...», ὅποτε ψάλλεται τὸ «Χιτῶνά μοι παράσχου φωτεινόν...». Οἱ βαπτισθέντες ἐνεδύοντο λευκὰ ἱμάτια εἰς σημεῖον τῆς πνευματικῆς αὐτῶν παλιγγενεσίας, καθὼς ἡ ἀπόδυσις τῶν παλαιῶν ἐνδυμάτων ἐσήμαινε συμβολικῶς τὴν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἀπόθεσιν. «Ἀπεδυσάμενοι τὰ παλαιὰ ἱμάτια, καὶ ἐνδυσάμενοι τὰ πνευματικῶς λευκὰ, χρὴ λευχειμονεῖν διὰ παντός», λέγει ὁ Κυρ. Ἱερ. (Κατ. δ' 8).

Εἶτα καὶ μέχρι τῆς ἐτοιμασίας τοῦ βαπτισθέντος νίπτεται ὁ Ἱερεὺς, ὅτε ψάλλεται τὸ «Μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν (καὶ ὄχι ἀπεκαλύφθησαν) αἱ ἁμαρτίαι», ὡς καὶ ὁ λοιπὸς ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ. Ἐνταῦθα συνανιγνώσκονται ὑπὸ τοῦ Ἱερέως ὅλαι αἱ ἐν τῷ εὐχολογίῳ 5 εὐχαί, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη «Εὐλογητὸς εἶ Κύριε...» ἔχει τεθῆ διὰ νὰ ἀναγιγνώσκῃται μετὰ τὸ «ἐνδύσαι» μεθ' ἡμέρας δ' ἑπτὰ αἱ ἄλλαι τρεῖς τῆς ἀπολούσεως αἱ «ὁ λύτρωσιν ἁμαρτιῶν...», «Δέσποτα Κύριε...», καὶ «ὁ ἐνδυσάμενος σὲ τὸν Χριστόν...» καὶ ἡ τελευταία τῆς τριχοκουρίας «Δέσποτα Κύριε...», δι' ἧς ἐπικαλεῖται τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὸν καρέντα καὶ ἀνάδογον καὶ ὅπως «δώσῃ αὐτοῖς πάντα μελετᾶν ἐν τῷ Νόμῳ Του, καὶ τὰ εὐάρεστα Αὐτῷ πράττειν...».

Ἡ τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος λήγει μὲ τὴν περὶ φορᾶν τοῦ βαπτιζομένου κύκλω τῆς κολυμβήθρας μετὰ λαμπάδος, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν πνευματικὴν χαρὰν ἠνωμένην μετὰ τοῦ πνευματικοῦ φωτισμοῦ, καὶ ὅτε ψάλλομεν τὸ «ὄσοι εἰς Χριστόν... Ἀλληλουῖα» (ἐκ γ'). Ἐν συνεχείᾳ ἀναγιγνώσκεται ἡ Ἀποστολικὴ καὶ ἡ Εὐαγγελικὴ περικοπὴ ἢ σχετικὴ μὲ τὸ Βάπτισμα (Ρωμ. ζ' 3-11, Ματθ. κη' 16-20), τῶν ὁποίων περικοπῶν τὸ βαθὺ νόημα δύναται νὰ ἀποτελῇ καὶ θέμα μικροῦ διαφωτιστικοῦ καὶ ἐποικοδομητικοῦ κηρύγματος καὶ μετὰ τὴν ἐκτενῆ, καθ' ἣν ἀναπέμπεται δέησις ὑπὲρ τοῦ νεοφωτίστου καὶ τοῦ ἀναδόχου, γίνεται ἡ Ἀπόλυσις. Τέλος ραντίζει τὸν βαπτισθέντα μὲ ὕδωρ καθαρὸν, ἀποπογγίζει δὲ τὸ πρόσωπόν του καὶ τὴν κεφαλὴν λέγων «ἐβαπτίσθης, ἐφωτίσθης, ἐμυρώθης κλπ.» καὶ παραδίδει εἰς τὴν μητέρα τοῦ νεοφωτίστου, καλουμένην, σὺν τῷ ἀναδόχῳ, νὰ ἐκθρέψῃ τοῦτο ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου (Ἐφεσ. ζ' 4), ἀφοῦ προηγουμένως λάβῃ τὴν Θ. Κοινωνίαν διὰ πνευματικὴν τροφήν.

Ἀρχιμ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ Α΄ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΑΓΙΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Β΄. Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ († 167 Μ. Χ.).

Ι. Ἡ Προσευχή, ἣν ἀνέπεμψεν ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Πολύκαρπος, ὁ ἀποστολικός, Ἐπίσκοπος Σμύρνης, πρὸ τῆς μαρτυρικῆς ὀλοκαυτώσεώς του, μολονότι ἀφθόνως ἔχει μελετηθῆ, διατηρεῖ πάντοτε ἀκμαῖον καὶ ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἀξίζει νὰ ἐγκύπτη τις διαρκῶς εἰς αὐτήν, ὡς σπουδαιότατην καὶ σοβαρωτάτην Θεολογικὴν καὶ Λειτουργικὴν πηγὴν.¹

«.....προσέδησαν δὲ αὐτόν. Ὁ δὲ ὀπίσω τὰς χεῖρας ποιήσας καὶ προσδεθείς, ὡσπερ κριὸς ἐπίσημος ἐκ μεγάλου ποιμνίου εἰς προσφοράν, ὀλοκαυτωμα δεκτὸν τῷ Θεῷ ἤτοιμασμένον, ἀναβλέψας εἰς τὸν Οὐρανὸν εἶπε:

»Κύριε ὁ Θεός, ὁ Παντοκράτωρ, ὁ τοῦ ἀγαπητοῦ
 » καὶ εὐλογητοῦ παιδός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ πατῆρ,
 » δι' οὗ τὴν περὶ σοῦ ἐπίγνωσιν εἰλήφραμεν, ὁ Θεός
 » ἀγγέλων καὶ δυνάμεων καὶ πάσης κτίσεως παντός
 » τε τοῦ γένους τῶν δικαίων, οἱ ζῶσιν ἐνώπιόν σου.
 » Εὐλογῶ σε, ὅτι ἤξισάς με τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας
 » ταύτης, τοῦ λαβεῖν μέρος ἐν ἀριθμῷ τῶν μαρτύρων
 » ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ σου εἰς ἀναστάσιν
 » ζωῆς αἰωνίου ψυχῆς τε καὶ σώματος ἐν ἀφθαρσίᾳ
 » πνεύματος ἁγίου· ἐν οἷς προσδεχθεῖν ἐνώπιόν σου
 » σήμερον, ἐν θυσίᾳ πίονι καὶ προσδεκτῇ, καθὼς
 » προητοίμασας καὶ προεφανέρωσας καὶ ἐπλήρωσας,
 » ὁ ἀψευδὴς καὶ ἀληθινὸς Θεός. Διὰ τοῦτο καὶ περὶ
 » πάντων σε αἰνῶ, σὲ εὐλογῶ σὲ δοξάζω διὰ τοῦ
 » αἰωνίου καὶ ἐπουρανίου ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χρι-
 » στοῦ, ἀγαπητοῦ σου παιδός, δι' οὗ σοι σὺν αὐτῷ
 » καὶ πνεύματι ἁγίῳ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς μέλ-
 » λοντας αἰῶνας. Ἀμήν. (Martyrium Polycarpi XIV).

Στιγμιαῖαι ἀναμνήσεις βιβλικῶν ἐννοιῶν καὶ ἐκφράσεων τοῦ ἐπὶ τὴν πυρὰν ἀναβαίνοντος βαθυγῆρου Ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας Σμυρναίων² συν-

1) J. Lebreton, Histoire du dogme de la trinité, Π, Paris, 1928, σελ. 196-200. J. A. Robinson, Liturgical Echoes in Polycarp's Prayer, The Expositor, v, 9 (1899) σελ. 63-72, περιλήψας ἄρθρου ἐπανεκδομένου κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐν D. P. Cagin, L' anaphore apostolique et ses premières temoins, Paris, 1919, σελ. 127-138 J. A. Kleist, An early christian prayer, Orate Fratres, 22 (1948) σελ. 201-206. Π. Μπρατσίου τοῦ, Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου, Ἀθήναι 1950.

2) Παράλιος πόλις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κτισθεῖσα τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ μυθοῦ τοῦ Σμυρναϊκοῦ Κόλπου, ἔθθα ὁ Πάγος, ὡς ὄχυράματα πειρατῶν, περὶ τὸ 1500 π.Χ. Τὰ ὄχυράματα ταῦτα περὶ τὸ 1312 π.Χ., ἀναδείξας πόλιν, ἀπεκάλεσε. πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Σμύρνης, Σμύρναν ἢ ἰωνικῶς Σμύρνην. Αὕτη ταχέως ἀναδειχθεῖσα εἰς περιωπὴν πλούτου καὶ ἐνδοξοῦ πνευματικῆ ἀκρόπολις τῆς Ἰωνίας καὶ Αἰολίδος καταστάσα καὶ πόλις ἐπίσημος καὶ ὀνομαστή, κατεστράφη ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς πολυγύσου πρωτεύουσας τῆς Λυδίας, τῶν πακτωλῶν Σάρδεων περὶ τὸ 628 π.Χ. Ἀνεκτίσθη δὲ πάλιν ἡ Σμύρνη ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Μακεδόνα Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, διερ-

θέτουσι τὴν μέγιστην εἰς σπουδαιότητα καὶ σημασίαν δογματικὴν καὶ λειτουργικὴν, βραχυτάτην ταύτην ἀρχιερατικὴν προσευχὴν.

Εἶναι εὐκολὸν νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ προσαγάγῃ τις τὰ σχετικὰ χωρία τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ὅπως ὁμοίως εἶναι προφανές, ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία, ψάλλουσα τὴν Θ' ᾠδὴν τῆς Παλαιᾶς καὶ Α' τῆς Καινῆς Διαθήκης «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον» (Λουκ. Ι', 46-55), δὲν κατέβαλεν ἐξεζητημένην προσπάθειαν νὰ συνδέσῃ καὶ συρράψῃ κείμενα ψαλμικά καὶ τὴν ᾠδὴν τῆς προφητίδος Ἄννης, οὕτω καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἀνωτέρω προσευχῆς τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου, δὲν ἐπιτρέπεται καὶ νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ἀναπτομένης ἤδη πυρᾶς εὐρισκόμενος ἡρώτικος Ὀμολογητῆς τῆς Πίστews Ἐπίσκοπος Πολύκαρπος, ἡ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς εἶχε τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπομονὴν νὰ κατασκευάσῃ τὴν μικρὰν ἀλλὰ περιεκτικωτάτην προσευχὴν του, ἐν εἶδει ψηφιδωτοῦ ἐννοιῶν καὶ χωρίων ἀγιογραφικῶν!

II. Ἐκεῖνο ποῦ ὀμιλεῖ, ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ πρὸς τὸν μαρτυρικὸν θάνατον νεανικῶς ὀρμῶσα, ἔθνηθους τοῦ γέροντος Ἐπισκόπου ψυχὴ, ἐκφραζομένη αὐθορμήτως, διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν φραστικῶν τύπων τῶν οἰκειῶν καὶ συνήθως ἐν χρήσει αὐτῇ! Ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Κύριον, τὸν Παντοδύναμον Θεόν. Ὁ τύπος τῆς ἐκφράσεως «Κύριε ὁ Θεός ὁ Παντοκράτωρ» εἶναι συνήθης ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ. Παρ' Ἰεζεκιήλ, οἱ Ἐβδομήκοντα τὸ μὲν πρῶτον θεῖον ὄνομα Jahve μεταφρά-

χομένου ἐκεῖθεν, μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην, πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ ποιητοῦ Ὀμήρου, περὶ τοῦ ὀποιοῦ αὕτη μεταξὺ τῶν ἑπτὰ ἐλληνίδων πόλεων κραυγαλέωτερον ἤριζεν, ὡς τοῦτον γεννήσασα, καὶ τούτου ἕνεκεν Μελησιγενῆ καλούμενον, ὡς ποιήσαντα τὰ ἀθάνατα αὐτοῦ ποιήματα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ παραρρέοντος Μέλητος ποταμοῦ. Ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρχαῖαι ἐλληνικαὶ Μικρασιατικαὶ πόλεις, κατελήφθη καὶ αὕτη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὸν πρῶτον π.Χ. αἰῶνα. Πάντοτε ὁμοίως ἤμαζεν, ὡς ἐμπορικωτάτη πόλις, καὶ ἡμιλλᾶτο περὶ τῶν πρωτείων ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ μετὰ τῆς Περγάμου καὶ τῆς 8 μιλία νοτίως αὐτῆς κειμένης Ἐφέσου. Ἐν Σμύρνην ἤμαζεν Ἰουδαϊκὴ κοινότης δυσμενῶς πάντοτε διατεθειμένη πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ὅστις ἴαν ἔνωρως εἰσαχθεὶς, ἀπετέλεσε μίαν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως, περὶ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς ὁποίας καὶ τῶν πολυπληθῶν μελῶν αὐτῆς μόνον ἐπαίνους εὐρίσκει ἡ σχετικὴ ἐπιστολὴ τῆς Ἀποκαλύψεως (1,11. 2,8-11). Πρῶτος ἐπίσκοπος Σμύρνης ἐγένετο κατὰ τὴν παλαιότατην χριστιανικὴν παράδοσιν ὁ Βουκόλιος, εἶτα δὲ ὁ κατὰ τὴν 23ην Φεβρουαρίου 167 μ.Χ. μαρτυρήσας ἱερὸς Πολύκαρπος, ὅστις ὑπὸ παλαιῶν μάλιστα ἐξηγητῶν θεωρεῖται, οὐχὶ ἀπιθάνως, ὡς ὁ ἐπίσκοπος, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ δευτέρα τῆς Ἀποκαλύψεως ἐπιστολή. Ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Πολυκάρπου καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπειθυνομένης ἐπιστολῆς τῆς Ἀποκαλύψεως ἀπέδειξεν ἐμπράτως ὅτι ἐνεπνέετο καὶ ὁ τελευταῖος ἐπίσκοπος αὐτῆς, ὁ δικαιοῦμενος τῆς συγκατατάξεως μετὰ τῶν Ἁγίων Ἱερομαρτύρων αἰδίδμος Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος (29 Αὐγούστου 1922).

ζουν Κύριε, τὸ δὲ δευτέρον Elohim ὁ Θεός. Εἰς ταῦτα τὰ θεῖα ὀνόματα προστίθενται ἐν τῇ Ἀποκάλυψι τοῦ Ἰωάννου ἐπαινελημμένως (1, 8, 4, 8, 11, 17, 15, 3, 16, 7, 14, 19, 6, 15)³ καὶ ἐν Β' Κορ. 6, 18, ὡς καὶ ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ τοῦ Φίλωνος Ἰουδαϊκῆ γραμματεία, τὸ Παντοκράτωρ, δι' οὗ μεταφράζεται παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα τὸ ἀλλαχοῦ ἀπλῶς ὑπ' αὐτῶν μεταφραζόμενον καὶ μετὰ τοῦ Jahve Elohim συνδυαζόμενον Tsebaoth, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ Schaddai (πρβλ. καὶ Ἀμώς, 4, 3, 9, 5. Ὡσ. 12, 5. Ἰερεμ. 38, 1, 9, 39, 38. Ἡσ. 43, 6) καὶ πρὸ πάντων ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἐκφωνήσεσιν καὶ ἐπευφημίαις καὶ ἐπικλήσεσι τύπου λειτουργικοῦ. Τὸν τύπον «Κύριε ὁ Θεός ὁ Παντοκράτωρ» ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ Προσευχῇ, ἣτις κατακλείει τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Ἁγ. Κλήμεντος Ἐπισκόπου Ρώμης, πρὸς Κορινθίους (59, 2, 60, 4, 32, 4, 62, 2). Ὁ Θεός εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ θέσις αὕτη, ἣν θ' ἀπεπειράτο τις νὰ θεωρήσῃ λίαν τετριμμένην, τῆς στοιχειώδους Χριστιανικῆς Πίστεως, προσθέτει εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν Μονοθεϊσμὸν τὴν ὁμολογίαν τοῦ Χριστιανικοῦ Μυστηρίου! Αὕτη ἐκφράζεται ἐπίσης ἐν τινι τύπῳ τῆς Ἀποστολικῆς παραδόσεως, ὅστις συγνάκις ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Ἀπ. Παύλῳ (Ρωμ. 15, 5, 3. 2 Κορ. 1, 3. 11, 31 Κολ. 1, 3). Ἐμφανίζεται ἐπίσης ἐν τῇ πρώτῃ Ἐπιστολῇ τοῦ Ἀπ. Πέτρου (1, 3), ἐκ τῆς ὁποίας, ὡς εὐκόλως διακρίνει τις, ἀγαπᾷ νὰ διαπνέεται ὁ ἱερός Πολυκαρπός. Ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος, Ἐπίσκοπος Λουγδύνου, μᾶς προτρέπει ν' ἀναζητήσωμεν ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ ἱ. Πολυκάρπου «τὸν χαρακτῆρα τῆς Πίστεως καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀληθείας»⁴. Ἐν τοῖς λειτουργικοῖς τύποις, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἐν τῇ Λειτουργίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰππολύτου, ἐν ταῖς Εὐχαῖς πρὸς καθιέρωσιν Ἐπισκόπου⁵ ἀπαντᾶται ἐπίσης ἡ θέσις αὕτη.

Ὁ Θεός εἶναι Θεός τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν Δυνάμεων καὶ πάσης τῆς Κτίσεως. Ἰδιαζόντως ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἰδέα ἐν ταῖς προσευχαῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα, ὡς ἐν τῇ προσευχῇ τῆς Ἰουδῆθ (9, 12, 14) ἐν Ψαλμῷ 58, 6 καὶ πολλαχοῦ. Ἡ ἔκφρασις «παντός τοῦ γένους τῶν δικαίων» προσιδιάζει εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ «Μαρτυρίου τοῦ ἱ. Πολυκάρπου» (17, 1, 19, 2).

III. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι «ὁ εὐλογημένος καὶ ἀγαπητὸς παῖς τοῦ Θεοῦ». Ὁ ὅρος οὗτος «παῖς» ἀποδίδεται συγνάκις εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἐν τῇ πρωϊμωτάτῃ χριστιανικῇ γραμματεία⁶. Τὸν ὅρον παῖς, περὶ

3) Π. Μπρατσιώτου, Ἡ Ἀποκάλυψις, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 73 κ. ἑ. ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ παραπομπὴ εἰς τὸ ἐν τοῖς Νόμοις τοῦ Πλάτωνος Δ' 7 ἀναφερόμενον ὀρφικὸν λόγιον «Ὁ μὲν δὲ Θεός..... ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἀπάντων ἔχων».

4) Adv. Haer. III, 3, 4.

5) Traditio apostolica, 3 Ed. B. Botte, Sources Chrétiennes, σελ. 27.

6) Ἐπὶ τοῦ προβλήματος «παῖς» καὶ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ σημασιῶν ἰδὲ W. Bousset, Kyrios Christos, 2 Ed. 1921, σελ. 56-57, Ad. V. Harnack, Die Bezeichnung Jesu als

τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐρίσκει τις ἐν ταῖς δημηγορίαις τοῦ Ἀπ. Πέτρου, ὑπὸ τὴν στοὰν τοῦ Σολομῶντος Πραξ. 3, 13, 26), ἐν τῇ προσευχῇ τῶν ἀγρύπνων δεομένων, ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ δεσμίου Ἀπ. Πέτρου, Χριστιανῶν τῆς Ἱερουσαλῆμ (Πρξ. 4, 27, 30), ἐν τῇ Ἐπιστολῇ τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος Ρώμης (59, 2, 4). Ἐπανεμφανίζεται ὁ ὅρος «παῖς» ἐν τῇ Ἐπιστολῇ Βαρνάβα (6, 1) καὶ τῇ Εὐχαριστηριακῇ Εὐχῇ τῆς «Διδαχῆς» (9, 3, 10, 2-3), ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ Λειτουργίᾳ τοῦ ἁγ. Ἰππολύτου, ὡς ἐπίσης ἐν ταῖς Εὐχαῖς καθιερώσεως (χειροτονίας) τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ ἐν τῇ Εὐχαριστιακῇ Ἀναφορᾷ.⁷

Ἡ ἑλληνικὴ λέξις «παῖς» ἐμφανίζεται ἕνα ἐπαμφορετισμὸν, ὃν δὲν παρουσιάζει ὁ ὅρος «υἱός»: Δύναται πράγματι νὰ σημαίη «παιδίον, παῖδα», ἀλλ' ἐπίσης καὶ «δοῦλον». καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν ταύτην σημασίαν «δοῦλος» ἐμφανίζεται ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις κειμένοις (Γεν. 18, 3 ἔξ. Λευϊτ. 25, 44. Ἀριθμ. 22, 22) ἐν ἀμέσῳ σγέσει πρὸς τὰς προφητείας τοῦ Ἡσαίου, περὶ τοῦ δούλου τοῦ Γιαχβέ (Ἡσ. 49-53). Τὸ μοναδικὸν χωρίον τῶν Εὐαγγελίων, ὅπου ὁ ὅρος «παῖς» ἐφαρμόζεται εἰς τὸν Ἰησοῦν, μετὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ παιδός-υἱοῦ, εἶναι τὸ ἐν Ματθαίῳ 12, 18: «Ἴδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ἠρέτησα, ὁ ἀγαπητὸς μου ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου», ἀποτελοῦν προφανῶς ἀνάπτυξιν τοῦ Ἡσ. 42, 1: «Ἰακώβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, προσεδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχὴ μου ἔδωκα τὸ πνεῦμα μου ἐπ' αὐτόν, κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει». Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας, ὁ δούλος τοῦ Γιαχβέ, ὁ δούλος ὁ ἐν ὀδύνας καὶ ἐν ταπεινώσει, ἀλλ' ἐπίσης ὅστις ἀψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται καὶ μετεωρισθήσεται σφόδρα» (52, 13).

Ὁ ὅρος «παῖς» προσδιοριζόμενος καθορίζεται, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Ἐπισκόπου Σμύρνης Πολυκάρπου, ἐπακριβῶς, διὰ δύο ἐπιθέτων: τοῦ «ἀγαπητοῦ» καὶ «εὐλογητοῦ». Τὸ δευτέρον ἐπιθετόν «εὐλογητός» δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ μεταποστολικῇ γραμματεία, εἰμὴ πρῶτον ἐν τῷ παρόντι κειμένῳ τῆς προσευχῆς τοῦ ἁγ. Πολυκάρπου. Ἀναφέρεται παλαιότερον ὡς ἐπιθετόν εἰς τὸν Θεόν, ἐν Ψαλμοῖς 71, 18. 88, 53, ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Λουκᾶ 1, 68 καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀπ. Πέτρου. Α' 1, 3 καὶ τοῦ Ἀπ. Παύλου 2 Κορ. 1, 3 Ἐφεσ. 1, 3, ὅπου ἔχομεν τύπους λειτουργικῶν ἐκφράσεων εἶναι ἐξεταστέον, ἐὰν τὸ ἐν Ρωμ. 9, 5 «ὡν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν» (Σχετικὸν καὶ τὸ τοῦ ἁγ. Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῇ αὐτοῦ: «.....ἐν ὀνησίμῳ, τῷ ἐν ἀγάπῃ ἀδιηγήτῳ,

Knecht «Sitzungsber. Berlin» 28 (1926) σελ. 212-238, J. Leberton, Origines du dogme de la trinité, I, σελ. 268 Et N.I. 324 Et. N. 2. Hist. II, σελ. 180 et n. i.

Cadburg, The title of Jesus in Acts, Beginnings of Christianity, v. σελ. 365-375. L. Cerfaux, La première communauté chrétienne. A' Jerusalem, Eph. Theol. Lov. 16 (1939) σελ. 5-31 καὶ ἰδίᾳ σελ. 17-18, 23-29.

7) Traditio apostolica, 3, 4, 8, Ed. B. Botte, σελ. 29, 31-33, 38

ὁμῶν δὲ ἐν σαρκὶ ἐπίσκοπῳ ὄν εὐγομαι κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν ὑμᾶς ἀγαπᾶν καὶ πάντας ὑμᾶς αὐτῷ ἐν ὁμοιότητι εἶναι. Εὐλογητος γὰρ ὁ χαριστιοάμενος ὑμῖν ἀξίους οὐσι τοιοῦτον ἐπίσκοπον κεκτήσθαι» (1,3) ἀναφέρεται εἰς τὸν Θεόν, ἢ εἰς τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ Ἰ. Χριστόν.

IV. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἕτερον ἐπίθετον τῆς προσευχῆς τοῦ ἱ. Πολυκάρπου «ἀγαπητός», εἶναι κατὰ τὴν παλαιότητα προαδρῶν συνώνυμον τῷ «Υἱὸς μονογενής» (Γεν. 22,2,12, 16 κ.λ.π. Μρκ. 12,6) καὶ μὲ αὐτὴν τὴν σημασίαν παρουσιάζεται ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, ἐν δύο ἐπίσημοις περιπτώσεσιν, ἐν τῷ Βαπτίσματι τοῦ Ἰησοῦ, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ (Ματθ. 3,17 ἐξ.) καὶ ἐν τῇ Μεταμορφώσει (Ματθ. 17,5 ἐξ.). Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπίσης ἐννοία τοῦ «ἀγαπητός=Υἱὸς μονογενής» ἀπαντᾷ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Κλήμεντος (59,2,3) καὶ ἐν τινι ἐτέρῳ χωρίῳ τοῦ ὑπ' ἡψιν κειμένου τοῦ «Μαρτύριου» τοῦ ἱεροῦ Πολυκάρπου (20,3), ὅπου ἡ ἔκφρασις «Υἱὸς Μονογενής» καθορίζει ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὴν σημασίαν τοῦ «παῖς». Ἀλλαγῶν δὲ συντάκτικης τῆς Ἐπιστολῆς «Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου» ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς «Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ» προσκνητοῦ (17,3). Συνεπῶς, οἱ σχετικοὶ ὅροι «παῖς», «ἀγαπητός», «εὐλογητός», «Υἱὸς μονογενής», «Υἱὸς τοῦ Θεοῦ,» ἐναρμονίζονται πλήρως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.⁸

Οὕτω εἰς ὅρους τελετουργικούς, καθιερωμένους ὑπὸ τῆς Παραδόσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (τῶν Ἑβδομήκοντα) καὶ τῆς λειτουργικῆς χρήσεως, ἐκφράζεται ἡ πρωϊμωτάτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Θεολογία, ἀρχαία καὶ συνεσταλμένη πως εἰς τὰς διατυπώσεις τῆς, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀπανταχοῦ συγχρόνως ὁσημέραι σταθερὰ καὶ τελειότερον ἀποκρυσταλλουμένη, ἀποσαφηνιζομένη, καὶ διὰ τῆς κατηχήσεως καὶ τῶν Βαπτιστηρίων Συμβόλων καὶ τῆς Θείας Λατρείας καθιερωμένη καὶ καθισταμένη συνειδησίς καὶ Διδασκαλία καὶ Πίστις γινωσκομένη καὶ ὁμολογούμενη!

Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ «παῖς»=ὑπὸ τῆς=δοῦλος τοῦ Γιαχβέ, ὁ πραγματοποιῶν τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου. Ἀλλ' ὁ «παῖς» οὗτος δὲν εἶναι ὡς οἰοσδήποτε ἀργυρώνητος δοῦλος (σκλάβος), ὡς θὰ ἦτο ἐν δημιουργίᾳ, ἐν κτίσμα⁹. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ «παῖς», ὁ υἱὸς ὁ ἀγαπητός, ὁ μονογενής τοῦ Θεοῦ: Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἀπατήρ τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ εὐλογητοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Ἰησοῦ Χριστοῦ. Παρατηροῦμεν ἐπὶ πλεόν, ὅτι καὶ ἐν Σοφίᾳ Σολομῶντος 2,13 (ὅπου ἀναφέρεται περὶ τοῦ Δικαίου) «παῖς» εἶναι σαφῶς συνώνυμον τῷ «υἱός», ὅπερ ἐναλλάσσεται πρὸς τὸ «παῖς» ἐν στίχῳ 18. Ὁ Ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἀθηναγόρας, ὅστις τὴν ἀπολογία (πρεσβείαν) του ἀπευ-

θύνει εἰς τὸν Ρωμαῖον Αὐτοκράτορα Μάρκον Αὐρήλιον περὶ τὸ 177 μ.Χ., ἐν τῇ διατυπώσει περὶ τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ τῶν Χριστιανῶν (κεφ. XII), χρησιμοποιοῖ τὸν βιβλικὸν ὄρον «παῖς», ἵνα ἐκφράσῃ σαφῶς καὶ ἀπλῶς τὸν Υἱόν. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ὀλίγον βραδύτερον ἐν τῇ «Πρὸς Διόγνητον Ἐπιστολῇ» (9,2, 12,2).

Διὰ τοῦ Μεσσίου Ἰησοῦ, ὁ Θεὸς κατέστησεν ἑαυτὸν γνωστὸν εἰς ἡμᾶς. Ἡ διατύπωσις αὕτη, ἐν ἣ ἀκούει τις οἶνεὶ ἡχώ τινα τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου (17,26) καὶ τοῦ πλεόν «Ἰωαννείου» τῶν συνοπτικῶν Ματθαίου (14,24), εὐρίσκεται ἐν τῇ Προσευχῇ τοῦ ἁγίου Κλήμεντος (Α' Κορ. 59,2-3) καὶ ἐν τῇ Διδαχῇ (9,3,10,1).

Θεωρήσωμεν ἤδη τὴν προσευχὴν τοῦ ἱ. Πολυκάρπου καὶ αὐθις:

«Κύριε ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ, ὁ τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ εὐλογητοῦ παιδὸς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ πατήρ, δι' οὗ τὴν περὶ σοῦ ἐπίγνωσιν εἰλήφασμεν» (XIV). Ὁ Ἅγιος Ἰερομάρτυς Πολύκαρπος, ὅστις κοινωνεῖ τῷ ποτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. 20,22 ἐξ) γίνεται εὐπρόδοκτος, ἵνα λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ προσενηχθῇ «ἐν θυσίᾳ πίονι καὶ προσδεκτῇ» (Ψαλμ. 19,4) καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἀνάστασιν ζωῆς αἰωνίου μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ σώματος καὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἐν ἀφθαρσίᾳ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

V. Ἡ ἀνάστασις τῆς ζωῆς εἶναι ἔκφρασις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (5,29), ἐνῶ ἡ ἀφθαρσία προέχεται ἐκ τῆς ὀρολογίας τοῦ Ἀπ. Παύλου (Α' Κορ. 15,42-50 ἐξ) καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Ἰερομάρτυρος Ἰγνατίου Ἐπισκόπου Ἀντιωχείας, ὅστις συχνὰ ἐργοσιμοποιεῖ τὸν ὄρον «ἀφθαρσία», ἐν συναρτήσει πάντοτε πρὸς τὸν «ζωὴ αἰώνιος», ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἐν τῇ πρὸς Πολύκαρπον ἐπιστολῇ αὐτοῦ γράφει: «Νῆφε ὡς Θεοῦ ἀθλητῆς» τὸ θέμα ἀφθαρσίας ζωῆ αἰώνιος, περὶ ἧς καὶ σὺ πέπεισαι» (14,3).

Τὸ μαρτύριον τοῦτο εἶναι ἡ πραγματοποίησις οὐχὶ μόνον τῶν αἰωνίων προθέσεων, σχεδίων καὶ σκοπῶν τοῦ Θεοῦ, ὅστις προπαρεσκεύασε καὶ κατηύθυνε τὸν Πολύκαρπον, μέγιστος τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ὥρας ταύτης (Ἰωάνν. 12,27), ἀλλ' ἐπίσης τῆς προφητικῆς ὁράσεως, ἣτις εἶχεν ἀποκαλυφθῆ αὐτῷ (Μαρτύριον V,2).

Ὁ Θεὸς «ὁ ἀψευδὴς καὶ ἀληθινός» ἔχει προφανερῶς. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶχεν ἤδη εἶπει, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἀψευδής» (Τιτ. 1,2) καὶ ὁ Ἅγιος Ἰγνατίος εἶχεν ἐπαναλάβει περὶ τοῦ Χριστοῦ: «Ἰησοῦς δὲ Χριστὸς ὑμῖν ταῦτα φανερώσει, ὅτι ἀληθῶς λέγει τὸ ἀψευδὲς στόμα, ἐν ᾧ ὁ Πατήρ ἐλάλησεν ἀληθῶς» (Ρωμ. VIII,2). Ἀφ' ἐτέρου «ἀληθινός» εἶναι ἐπίθετον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ («Ἐξοδ. 34,6 κ.λ.π.), ὅπερ ἐπανεμφανίζεται ἐν τῇ Καινῇ, ἐν τῇ Ἀποκαλύψει τοῦ Ἰωάννου (3,14,9,10,19,11). Ἐπίσης ὁ ἱ. Πολύκαρπος ἀπευθύνει πρὸς τὸν Θεὸν τὴν «Δοξολογίαν καὶ εὐλογίαν του :

8) Mart. Polycarp. xix,2,xx,2.xxii,1,3.

9) Ὁ Μωϋσῆς π.χ. εἶναι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ. (Δ' Βασιλ. Ψαλμ. 104,26. Ἀποκ. 15,3) καθὼς καὶ ὁ γέρον Σιμεὼν (Λουκ. 2,29) καὶ οἱ Ἀπόστολοι (Πρξ. 4,29), ὅπου ὁ ὅρος «δοῦλος» ἀποβαίνει τύπος λειτουργικῶς (Πρξ. 16,17, Ἀποκλ. 1,1) Καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐν γένει εἰσὶ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ (Ἀποκλ. 19,5, Κλήμ. Ρώμης), 1 πρὸς Κορινθίους Ιx,2 ἐξ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Έργον τῆς θείας Προνοίας.

Συνεπληρώθη ἔτος ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομον εἰς τὸν ἱστορικὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ πιστοῦται καθημερινῶς, ὅτι ἡ πάμφηρος ἐκλογή του ὑπῆρξεν ἔργον τῆς θείας Προνοίας εἰς τοὺς τόσον κρισίμους αὐτοὺς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας καιροῦς. Πρωταγωνιστήσας ἐπὶ ἔτη μακρὰ εἰς ἐξαίρετα Χριστιανικὰ καὶ Ἐθνικὰ παλάσματα, πλήρης διοικητικῆς ἐμπειρίας καὶ συνέσεως, καὶ ἔχων βαθεῖαν συνείδησιν τῶν ἠδξημένων εὐθηνῶν του, ἐξήγγειλεν ἅμα τῇ ἀναρρήσει του εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, ἠψάλων πρόγραμμα ἀνορθώσεως τῶν

ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων, καὶ πάσαντα ἐπεδόθη, μετὰ σταθερότητος, ὑπομονῆς καὶ σωφροσύνης, εἰς τὴν πραγματοποίησιν του.

Ὁ εὐσεβὴς λαὸς μας, μετ' ἀπόλυτον ἱκανοποίησιν παρακολουθεῖ τὸ ἔργον του καὶ ἐκτιμᾷ βαθύτατα τοὺς ἀγρότους μόχθους τοῦ κατὰ πάντα ἀξίου γηραιοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας του. Καὶ μετ' εὐλικρινῆ αἰσθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Μακαριωτάτον Ἀρχιεπίσκοπον κ. Χρυσόστομον, ἀναπέμπει θερμὰς δεήσεις πρὸς τὸν Ὑψιστον, ὅπως ἐνισχύῃ καὶ πολλαπλασιάσῃ τὰς σωματικὰς καὶ τὰς πνευματικὰς του δυνάμεις, πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπ' ἀγαθῶ καὶ πρὸς εὐκλειαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

«Αἰνῶ σε, εὐλογοῦ σε, δοξάζω σε...». Αἱ λέξεις αὗται μᾶς ὑπενθυμίζουν ἀναμφιβόλως τὰς μεγάλας λειτουργικὰς δοξολογίας (Αἴνους), ὡς ἐκεῖναι τῶν Ἀποστολικῶν Διατάξεων (VII,47). Ὁ P. Lebreton διερωτᾷται, ἐὰν ὁ καθιερωθεὶς τύπος δοξολογίας τῶν Ἀποστολικῶν Διατάξεων δὲν τελῆ, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτης τῆς Προσευχῆς τοῦ ἱ. Πολυκάρπου,¹⁰ ἢ τῆς δοξολογίας τῆς διασωζομένης ἐν τῷ Αλεξανδρινῷ κώδικι (Codex Alexandrinus) καὶ ἐκείνης, ἥτις εἴθισται ἐν τῇ λατινικῇ λειτουργίᾳ: «Gloria in excelsis»: Laudamus te, benedicimus te, glorificamus te—«Ὑμνοῦμέν (αἰνοῦμέν) σε, εὐλογοῦμέν σε, δοξολογοῦμέν σε».

Προφανῶς εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα πρὸ σκέψεων καὶ ἐκφράσεων λειτουργικῶν, πατροπαράδοτων, καθιερωμένων καὶ παραδεδεγμένων, ἐν τε τῇ Δύσει καὶ τῇ Ἀνατολῇ. Ἀλλὰ προσοχῇ Ὁ Χριστιανὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ προσφέρῃ τὸν αἶνόν του τῷ Θεῷ, εἰμὴ δὲ τῆς μεσιτείας τοῦ Μεσίτου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ «ἀγαπητοῦ αὐτοῦ παιδός», «Ἀρχιερέως αἰωνίου καὶ ἐπουρανίου». Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἐπανευρίσκομεν τὴν Θεολογίαν τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς τοῦ Ἀπ. Παύλου, τὴν ὁποίαν ἢ Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους τοῦ ἱεροῦ Πολυκάρπου (XII,2) μετὰ τὴν πρώτην πρὸς Κορινθίους τοῦ Κλήμεντος (36,1. 61,3. 64) ἀντηγεῖ ἐν ὅροις σχεδὸν ταυτοσήμιος.

Ἐν τῷ Θεῷ Πατρὶ ὁ ἱ. Πολύκαρπος λατρεῖ τὸν Παντοδύναμον Δημιουργὸν τοῦ Κόσμου, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὸν Θεὸν τῶν ἐκλεκτῶν, Οὐτινος ἢ πρόνοια ἢ στοργικὴ παρεσκεύασεν εἰς τὸν ἱ. Πολύκαρπον τὴν ἔνδοξον ταύτην ἡμέραν καὶ τὸν κατηύθυνεν πρὸς αὐτήν.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀχώριστος τοῦ Πατρὸς! Εἶναι ὁ ἀγαπητὸς καὶ εὐλογητὸς Αὐτοῦ παῖς. Οὗτος εἶναι ὁ ἀποκαλύψας ἡμῖν τὸν Πατέρα καὶ καταστήσας ἡμῖν τοῦτον γνωστὸν. Οὐ-

τος εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς ὁ αἰώνιος καὶ οὐράνιος, δι' οὗ δοξάζει τις τὸν Πατέρα. Τὸν Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἀφθαρσίας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Τοῦτο εἶναι τὸ ζωοποιὸν Πνεῦμα, ὡς βραδύτερον θὰ ἀποκαλῆ τις τοῦτο. Εἰς ἐκφράσεις δ' ἤδη καθιερωμένας ἐν μᾶς μακρᾷ λειτουργικῇ παραδόσει, περικλείεται ὁλόκληρος ἡ πίστις τοῦ Χριστιανοῦ πατροπαράδοτος, καθὼς ἀπαντᾷ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ὁμολογίᾳ, ἣν ὁ Μάρτυς ὁμολογεῖ δημοσίᾳ πρὶν ἐπισφραγίσῃ αὐτὴν διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ θανάτου του!

Ἡ τελικὴ δοξολογία «δι' οὗ σοὶ σὺν αὐτῷ καὶ πνεύματι ἁγίῳ ἢ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας. Ἀμήν» σπανίᾳ ἐν τῇ γραμματεῖᾳ τῶν δύο πρώτων αἰῶνων καὶ τῆς ὁποίας ἢ χειρόγραφος παράδοσις εἶναι ἀρκετὰ περίπλοκος¹¹, ἐπιθέτει ἐν τούτοις τὴν σφραγίδα τῆς λειτουργικῆς πείρας ὑπεργήρου Ἐπισκόπου, ὅστις εἰθισμένος ἀγδοῦντα καὶ ἔξ ἔτη) νὰ δουλεύῃ τῷ Κυρίῳ, ἐκτείνων εἰς τὸν οὐρανὸν χεῖρας δούλου, ἀναπέμπων ὕμνους καὶ δοξολογίας καὶ δεήσεις καὶ τὴν ἀναίμακτον προσοφῆρων λειτουργίαν, καὶ νῦν ὅτε προσφέρει ἑαυτὸν, ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ὀλοκαύτωμα τῷ Θεῷ, ἀφήνει ἀβιάστως καὶ ἀπροσπαθήτως καὶ ἀνεπιτηδεύτως νὰ ὁμιλήσῃ ἢ γλῶσσα τοῦ μύστου καὶ ἱερουργοῦ, τοῦ Ἀρχιερέως Ἐπισκόπου καὶ νὰ διακηρύξῃ τὴν βαθεῖαν Ἀποστολικὴν Πίστιν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἀδιάκοπος φορεὺς καὶ ἀκριβὴς θεματοφύλαξ, παραλαβὼν αὐτὴν ἀπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων καὶ θηήσκων γενναίως ὑπὲρ Αὐτῆς.

† Ἀρχιμ. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Π. Θ. Φ.

Δι' αὐτῆς τῆς Ὁρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας Γ.Ε.Α.

11) J. A. Robinson, The «Apostolic anaphora» and the Prayer of St. Polycarp, Journal of Theol. Stud. 21 (1920), σελ. 97-105.

J. N. Tyger, The Prayer of Polycarp and its conciding Doxology, ἐθν. ἀνωτ. 23 (1922) σελ. 390-392.

H. Delehaye, Les passiens des martyres, σελ. 16 et n. i. y. Lebreton, Hist. II, σ. 619 et n. 5,

10) P. Lebreton, Hist. II p. 199 v.i.

Νά γίνη θετικώτερον.

Με αισθήματα χαρῆς ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διεπίστωσεν, ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἐργασιῶν τῆς Σεπτιῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος ἔδειξε ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν τούτων. Οὐ μόνον παρουσίαζε τὰς σχετικὰς εἰδήσεις, ἀλλὰ παραλλήλως ἐδημοσίευε καὶ ἀνάλογα σχόλια, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ πλεῖστον, διεπνέοντο ὑπὸ εὐλαβικοῦ ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

Πάντα ταῦτα δεικνύουν, ὅτι ἡ πλειονότης τῶν δημοσιογράφων μας κατανοεῖ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν κέκτηται διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους μας, ἡ Ἐκκλησία, ἣτις ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον συντελεστὴν τῆς ἱστορικῆς πορείας του.

Ἄς εὐχηθῶμεν, ὥστε τὸ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου νά γίνη εἰς τὸ μέλλον θετικώτερον διὰ τῆς ἀφιερώσεως ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων στηλῶν ἢ σελίδων, πρὸς προβολὴν τῶν ἀνακαινιστικῶν ιδεῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐὰν ὑπὸ τοῦ Τύπου προβάλλονται εἰς ὁλοκλήρους σελίδας ιδεῶδη ἥσσοнос ἀξίας, πολὺν περισσότερο πρέπει νά προβάλλονται εἰς ἀνάλογον ἔκτασιν τὰ ἑλληνορθόδοξα ιδεῶδη.

«Εὐαγγελιζομένη συγχρόνως ἐκπολιτίζει».

Τὸ εἰς ἄλλην σελίδα τοῦ παρόντος φύλλου τῆς «Ἐκκλησίας» δημοσιευόμενον Χρονικόν, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀρχιεπισκοπὴν Φινλανδίας, πληροῖ χαρῆς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου, διότι ἀποκαλύπτει ὅλην τὴν ἐκτίμησιν, τῆς ὁποίας ἀπολαύει ἐν Φινλανδία ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία.

Ὡς ἐτόνισαν ὁ Πρωθυπουργὸς καὶ ἡ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τῆς Φινλανδίας, ποῖπει νά ἐξαρθῇ «ἡ πολίτιμος συμβολὴ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν πρόοδον τῆς χώρας. Ἡ Ὁρθοδοξία, — προσέθεσαν—, εὐαγγελιζομένη συγχρόνως ἐκπολιτίζει. Πολλὰ οφείλει ἡ Παιδεία τῆς χώρας εἰς τοὺς ὑπερόχους κληρικούς τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Εἰς ἐποχὰς σκότους καὶ ἐξωτερικῶν πιέσεων, οἱ Ὁρθόδοξοι ἐφάνησαν γενναῖοι πρόμαχοι τῶν τιμαλφῶν τῆς Πατρίδος».

Αἱ ὁμολογίαι αὗται τῶν πλέον ἐπισημῶν ἐκπροσώπων τῆς Φινλανδικῆς κυβερνήσεως ἀποδεικνύουν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ πολίτιμος ζύμη, ἣτις βραδέως μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς ζυμῶνει τὸ φάσμα τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶναι δὲ εὐτόχημα, ὅτι ὁ ἀληθῶς ἐκπολιτιστικὸς ὄλος τῆς ἀναγνωρίζεται ὁλονὲν καὶ περισσώτερον.

Θὰ ἦτο ἀσφαλῶς πολὺ μεγαλυτέρα.

Κατὰ πληρωορίας ἐκ τῆς πόλεως Πάλτο Ἄλτο τῆς Καλιφορνίας, ὁ ἐπισκοπελιανὸς πρωτοπρεσβύτερος Ἐντοὺν Οὐδέστ ἠσπασθη τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ μετ' αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ ἐνορία τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ

Ἐπισκοπελιανῆς κοινότητος τοῦ Σωτήρος, ἀποτελουμένη ἐξ ἑκατὸν περίπου οἰκογενειῶν.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία, —παρὰ τὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ πλείοται τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ζοῦν καὶ δροῦν ἐν κομμουνιστικοῖς καθεστώσι—, διατηρεῖ πάντοτε τὴν ἐπὶ Βυζαντίου γοητεῦσασαν τοὺς ξένους λαοὺς ἀκτινοβολίαν τῆς. Ἡ ἀκτινοβολία καὶ ἡ γοητεία αὕτη θὰ ἦτο ἀσφαλῶς πολὺ μεγαλυτέρα, ἐὰν ἡ Ὁρθοδοξία συνήσπιζε τὰς ἐπὶ μέρους δυνάμεις τῆς καὶ προέβαλλε ταύτας εἰς τὴν σημερινὴν ἀνθρωπότητα, ἣτις μόνον, ὅταν ἐμποτισθῇ ὑπὸ τοῦ γνησίου ὀρθόδοξου πνεύματος, θὰ ἐπανεύρη τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς λυτρώσεως καὶ τῆς θεώσεως τῆς ζωῆς.

Νά ἀποφεύγουν τὴν ἀνάμιξιν.

Τὰ διεθνῆ πρακτορεῖα θρησκευτικῶν εἰδήσεων μετέδωκαν, ὅτι ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, ὅστις εἶναι εἰς ἐκ τῶν προέδρων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῦ ὅτι τοῦτο δεόν νά εἶναι λίαν ἐπιφυλακτικὸν εἰς τὰς ἀνακοινώσεις του, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς διεθνῆ πολιτικά ζητήματα. Ἀφορμὴν διὰ τὴν ἐνέργειάν του ταύτην ἔλαβεν ὁ Σεβασμιώτατος ἐκ τῶν προσφάτων ἀνακοινώσεων ἡγετῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Κούβας.

Νομίζομεν, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Ἀμερικῆς ἐπῆρξεν εὐστοχος. Ὡς εἶναι ἀπαράδεκτον τὸ νά ἀναμιγνύονται εἰς τὴν πολιτικὴν αἰ ἐν ταῖς χώραις τοῦ σιδηροῦ παραπετάσματος Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησία καὶ νά προβάλλουν ἐπὶ διεθνῶς μάλιστα πεδίου τὰς κατεθνόνσεις τῆς κομμουνιστικῆς πολιτικῆς, οὕτως εἶναι ἐξ ἴσου ἀπαράδεκτον τὸ νά ἀναμιγνύηται καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τοὺς διεθνεῖς πολιτικούς ἀνταγωνισμούς. Διὰ νά μὴ γεννηθῶν ὑπόνοιαι, ὅτι οἱ ἰθύνοντες τὸ Π.Σ.Ε. καθίστανται ὄργανα πολιτικῶν συνασπισμῶν, πρέπει μετὰ πάσης ἐπιμελείας νά ἀποφεύγουν τὴν ἀνάμιξιν εἰς ζητήματα, ἅτινα εἶναι ἄσχετα πρὸς τὴν ζωὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ πρὸς τὴν σφαῖραν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων.

Πατρολογικὰ «Ταμεῖα».

Εἶναι λίαν εὐχάριστον, ὅτι ἡ Δύσις κατανοεῖ ὁλονὲν καὶ περισσώτερον τὴν ἀνάγκην τῶν πατερικῶν σπουδῶν καὶ τοῦ ἐμποτισμοῦ αὐτῆς εἰς τὰ νόματα τῆς πατερικῆς σκέψεως καὶ ζωῆς. Ἐντεῦθεν τὸ ἀναπτυχθὲν ἐνδιαφέρον πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν πλουσιωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι λίαν ἐκδηλόν.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο φαίνεται οὐ μόνον εἰς τὰς πληθυνόμενας ἐκδόσεις τῶν πατερικῶν ἔργων ἢ εἰς τὰ ὀργανούμενα ταπικὰ ἢ διεθνῆ πατρολογικὰ συνέ-

δρια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅτι ἐσχάτως πρὸς διευκόλυνσιν τῶν πατρολογικῶν σπουδῶν ἐκδίδονται ἐν Ἑυρώπῃ ὀγκώδη «Ταμεία» (Concordantiae), ἀναφερόμενα εἰς τὰ ἔργα μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑποβοηθοῦντα τὴν καθ' ὕλην ταξινομήσιν τῶν ἰδεῶν τῶν διαφόρων πατέρων.

Ἀσφαλῶς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς δημιουργίας τῶν πατρολογικῶν «Ταμείων», ἅτινα θὰ προῆγον σημαντικῶς τὴν μελέτην τῶν Πατέρων, δύνανται νὰ συντελέσουν σημαντικῶς οἱ ἑλληνικοὶ θεολογικοὶ κύκλοι. Ὅθεν ἄς δοθῇ τὸ σχετικὸν σύνθημα ὑπὸ τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἰθυνόντων τοὺς κύκλους τούτους.

«Μὲ ὄλην τὴν αὐστηρότητα».

Ἀνταποκρίσεις διαφόρων ἐφημερίδων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου ὀδηγοῦν εἰς τὴν διαπίστωσιν, ὅτι τὸ πάθος τῆς καταστρεπτικῆς χαρτοπαιξίας ἔχει κατακυριεύσει καὶ αὐτὰ τὰ χωρία μας. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι εἰς χωρία τῆς Μακεδονίας οἱ χαρτοπαίκτηι ἐπαίξον μετὰ τοσοῦτου πάθους, ὥστε, ἐνῶ τὰ ὕδατα τῶν τελευταίων πλημμυρῶν ἠπέλουν νὰ καταποντίσουν τοὺς πάντα καὶ τὰ πάντα πέριξ αὐτῶν, οὗτοι συνέχιζον ἀναίσθητοι τὸ νὰ ἀλληλοαστιεύονται διὰ τῆς χαρτοπαιξίας.

Ἀλλὰ τί περιμένομεν, ὅταν αὐτὸ τὸ Κράτος ἀνοίγῃ διάφορα καζίνα; Ἄντ' αὐτοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβάλλονται αὐστηρότατοι κυρώσεις εἰς τοὺς χαρτοπαίκτης. Ὡς ὀρθῶς σημειοῖ ὁ «Ἑλληνικὸς Βορῶς», τὸ κακὸν τῆς χαρτοπαιξίας «πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται μὲ ὄλην τὴν αὐστηρότητα. Οἰκογένεια ὀλόκληρη γάνων τὸν ἐπισόσιον καὶ καταστρέφονται μὲ τὴν χαρτοπαιξίαν τοῦ προστάτου των. Διατί τάχα νὰ μὴ χαρακτηρίζεται καὶ αὐτὴ ἡ ἀθλιότης ὡς ληστεία, ἀφοῦ ὁ γάνων ληστεύεται ἀπὸ τὸν κερδίζοντα, διὰ νὰ ἔλθῃ κατόπι καὶ ἡ ἰδική του σειρὰ νὰ τοῦ τὰ πάσῃ ἄλλος; Διατί νὰ μὴ τιμωροῦνται μὲ τὰς διατάξεις περὶ ληστείας καὶ αὐτοὶ ποὺ ἀλληλοληστεύονται μὲ τὴν χαρτοπαιξίαν καὶ ἀφαιροῦν τοὺς πόρους συντηρήσεως ὀλοκλήρου οἰκογενείας; Ἐφ' ὅσον τὸ ἐλεεινὸν αὐτὸ πάθος λυμάνεται τὴν κοινωνίαν μας, κανεὶς δισταγμὸς δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὴν αὐστηροτάτην ἀντιμετώπισίν του».

«Βιβλικάι θεομηγία».

Ὡς «βιβλικάι» ἐχαρακτηρίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐφημερίδων αἱ θεομηγία, αἵτινες ποσφάτως ἐπληξαν πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας. Πλήμμυραι σεισμοί· παλιοροιακὰ κύματα καταποντισμοί· κατολισθήσεις ὀρέων· ὑπερεκχειλίσεις ποταμῶν· πρωτοφανεῖς χιονοπτώσεις, αἵτινες παρέλυσαν τὴν ζωὴν, τὴν κίνησιν καὶ τὰς συγκοινωνίας πολλῶν περιοχῶν φορερὰ οἰκονομικὰ ἐπιπτώσεις ἐκ τῶν δεινῶν τούτων, αἵτινες ἐδημιούργησαν τὸ φάσμα τοῦ ἐκ πείνης θανάτου εἰς χιλιάδας ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν — πάντα ταῦτα φέρουν εἰς τὸν νοῦν μας τὸν στίχον τοῦ Ψαλ-

μοῦ: «Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν!»

Ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἔναντι τῶν θεομηγιῶν στάσις τῶν Ἑλλήνων; Ἐὰν πολλοὶ συνέχισαν δυστυχῶς νὰ δεικνύουν ἀναισθησίαν ἔναντι τῶν ἀναγκῶν τῶν συνανθρώπων των καὶ νὰ ἐπιδίδονται εἰς διασκεδάσεις ἀφορήτως ἐγωϊστικὰς, ὑπῆρξαν εὐτυχῶς καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ Ἕλληνες, οἵτινες ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν κατὰ τόπους Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐκινήτοποιήθησαν πρὸς περιθάλψιν καὶ ἀνακούφισιν τῶν πληγέντων καὶ δοκιμασθέντων. Ἔστω ὡς παράδειγμα ἡ δραστηριότης τῶν ἀρμοδίων ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τοῦ δραστηριωτάτου Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Βορείου Ἑλλάδος ὠργάνωσαν εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως εἰκοσιν εἰδικὰς ἐστίας συσσιτίων, αἵτινες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐχορήγουν ἡμερησίως 6000 μερίδας, φαγητῶν εἰς ἀπόρους οἰκογενείας καὶ ἀέργους, ἡ ἀνακούφισις τῶν ὁποίων ὑπῆρξε θετικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ. Οὕτω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἐπληθήθευσεν, ὅτι οὐδὲν κακὸν ἀμιγὲς καλοῦ.

«Καὶ περιπάτει... ἄμωμος».

Κατὰ τὴν περίοδον τῶν Ἀπόκρεω εἶδρον πάλιν εὐκαιρίαν δημοσιογράφοι τινὲς νὰ εἰρωνευθοῦν πως τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἐχθρικῶς διακειμένην ἔναντι τῆς ψυχαγωγίας καὶ τῶν τέρψεων τῆς ζωῆς.

Ἄλλ' εἰς τούτους πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν διάκειται ἐχθρικῶς πρὸς τὴν τέρψιν καὶ τὴν ψυχαγωγίαν, αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ πρὸς τὴν φθειροσάν καὶ βλάπτουσαν τὸν ἄνθρωπον κατάχρησιν καὶ ἁμαρτίαν, ἥτις πολλὰκις μολύνει τὰ μέσα ψυχαγωγίας καὶ χαλκεύει τὰ δεσμὰ τῆς πνευματικῆς δουλείας.

Ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν τέρψεων καὶ διασκεδάσεων δὲν εἶναι στάσις ἀνηθική, ἀλλὰ στάσις κριτικὴ καὶ ἐκλεκτικὴ. Ὑπομνηστικῶς τῶς ἐξῆς χαρακτηριστικοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου: «Ὅδὲ ἐμποδίζω τέρπεσθαι, ἀλλὰ μετὰ σωφροσύνης τοῦτο βούλομαι γίνεσθαι, οὐ μετὰ αἰσχρόνης καὶ κατηγορίας καὶ μωρίας ἐγκλημάτων». Καὶ παλαιότερον ὁ σοφὸς Ἐκκλησιαστής ἔλεγε πρὸς πάντα νέον: «Ἐθφαίνου, νεανίσκε, ἐν νεότητί σου καὶ ἀγαθνύατω σε ἡ καρδία σου ἐν ἡμέραις νεότητός σου»· ἀλλὰ προσθέτει καὶ τὰ ἐξῆς οὐσιωδέστατα: «καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος... καὶ γνῶθι, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ Θεός» ἐν κρίσει» (Ἐκκλησ. ια', 9).

«Πάρα πολλὰ σκουπίδια».

Εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας προσοχῆς ἡ διαπίστωσις, τὴν ὁποίαν ἔκαμε ποσφάτως σοβαρὸς Ἕλλην δημοσιογράφος ἐν σχέσει πρὸς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ βιβλίου. «Ὁ Ἕλλην δὲν διαβάσει», ὡς τονίζει. «Τὸ βιβλίον γενικῶς, καὶ τὸ λογοτεχνικὸν βιβλίον εἰδικότερον, δὲν κατορθώνει γὰρ διασπᾶσθαι τὸ

«φράγμα της αδιαφορίας» του μεγάλου κοινού», παρ' ἄλλην τὴν σημαντικὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἀναλφάβητισμοῦ.

Ὁ ἀθρογράφος σημειοῖ ἐπὶ πλέον χαρακτηριστικῶς, ὅτι ἡ χώρα μας τὸ 1961 διέθετε 516.000 ἀποφοίτων γυμνασίου καὶ 130.000 πτυχιούχων ἀνωτάτων σχολῶν. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τὸ λογοτεχνικὸν βιβλίον θὰ ἔπρεπεν εἰς τὸν τόπον μας νὰ παρουσιάσῃ κυκλοφορίαν εικοσπλασίαν τῆς σημερινῆς! Ἀλλὰ πῶς ἐξηγεῖται ἡ περιφρόνησις πρὸς τὸ λογοτεχνικὸν βιβλίον; Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀθρογράφου διδομένη εὐστοχος ἀπάντησις εἶναι ἀξία ἰδιαίτερας προσοχῆς: «Εἰδικῶς διὰ τὴν λογοτεχνικὴν παραγωγὴν, γράφει πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν, ὅτι εἶναι παθολογικῶς ὑπερτροφικὴ καὶ ὅτι περιλαμβάνει πᾶσα πολλὰ σκουπίδια». Ἴδου διατὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ ὑγινοῦς χριστιανικοῦ ἐντύπου εἰς τὴν χώραν μας εἶναι κατὰ πολὺ ἐδρωτέρα τῆς κυκλοφορίας τῶν λογοτεχνικῶν βιβλίων.

Ἄς ληφθῆ πρόνοια.

Καθ' ἃ ἀνεγράφη εἰς τὸν Τύπον, κινδυνεύει νὰ καταρρέσῃ καὶ νὰ καταστραφῆ τὸ θαυμάσιον παλαιὸν τέμπλον, τὸ ὁποῖον σώζεται εἰς τὸ ἱστορικὸν «Μοναστήριον τοῦ Ντεκούλου» εἰς τὴν δυτικὴν περιοχὴν τῆς Μάνης πλησίον τοῦ Οἰτύλου. Ἐντὸς τῆς μονῆς αὐτῆς ἐγένετο ἡ συνάντησις τοῦ Ὁρλώφ μετὰ τοὺς Μανιάτας διὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770. Ἀηλαδὴ ἡ μονὴ αὕτη, ἀσχέτως πρὸς τὴν ἀποτοχίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε τὸ κίνημα τοῦ Ὁρλώφ, ὑπῆρξεν ἰσχυρὴ καὶ πρώτη Ἁγία Λαύρα τῆς ἐπαναστατικῆς μας ἱστορίας. Δι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωριῶν, ἐκτιμῶντες τὴν ἱστορικὴν καὶ αἰσθητικὴν ἀξίαν τοῦ κινδυνεύοντος τέμπλου, μετὰ ἰδικὰς τῶν εἰσφορᾶς ἐτοποθέτησαν μερικὰ ξύλινα ὑποστηρίγματα, διὰ νὰ συγκρατήσουν τὸ ὠραῖον τέμπλον καὶ προλάβουν τὴν καταστροφὴν του.

Ἄλλ' ὡς εἶναι φανερόν, ὁ κίνδυνος τῆς καταστροφῆς δὲν ἐξέλιπε. Δι' αὐτὸ ὀρθῶς ἐγένετο ἐκκλησιᾶς πρὸς τοὺς ἀρμοδίους, δηλαδὴ πρὸς τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦνται μετὰ τοιαῦτα ζητήματα, διὰ νὰ σπεύσουν πρὸς λήψιν τῶν ἀπαιτουμένων μέτρων. Εἰς ἐν οἰοδῆποτε ἄλλο κράτος ἐν τοιοῦτο τέμπλον θὰ εἶχεν ἤδη προσταθεθῆ. Ὅθεν ἄς ληφθῆ πρόνοια νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἐνωρίτερον ὅ,τι δὲν ἔγινεν ἕως τώρα.

Ἄς τὸ λάβουν ἀπόφασιν.

Ὁ εἰσαγγελεὺς πλημμελειοδικῶν Καλαμάτας, κατὰ ἐκεῖθεν δημοσιογραφικὰς πληροφορίας, πρόκειται νὰ προβῆ εἰς τὴν δίωξιν ἐφημερίδων, διότι δημοσιεύουν ἄρθρα προσηλυτιστικοῦ περιεχομένου ὑπογραφόμενα ὑπὸ ἱεροκήρυκος ἐτεροδόξου. Ἡ Πολιτεία δεικνύει συγκαμὸς τὸ ἐνδιαφέρον της διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀτόχρημα ἐκμανλιστικοῦ χαρακτῆρος προπαγάνδας τῶν αἰρετικῶν εἰς τὴν χώραν μας. Ἀλλὰ τὸ κῆριον ὄπλον κατ' αὐτῶν ἔχει εἰς

χεῖρας της ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν κίνδυνον αὐτόν, διὰ τῆς πικρῶσεως τοῦ φωταγωγικοῦ περὶ τοῦ νοήματος τῆς Ὁρθοδόξιας κηρύγματος καὶ τῆς ἐπιπεραιτέρω τὸν ὁμοίως τοῦ ἐποικοδομητικοῦ αὐτῆς ἔργου ἐν μέσῳ τῶν τέκνων της. Εἶναι καιρὸς νὰ ἀντιληφθῶν οἱ προσηλυτισταὶ οὗτοι, ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς ἀντιχριστιανικὰς καὶ ἀνθελληνιστικὰς προσπάθειάς των, αἱ ὁποῖαι ἄλλωστε ἕως τώρα δὲν ἀπέδωσαν εἰ μὴ πενιχρότατον ἀποτελέσματ' ἕως καὶ κατὰ τὴν πνευματικὴν ἀντίστασιν τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀπαράδεκτος περίπτωσις.

Ἀνεγράφη καὶ ἐσχολιάσθη εἰς τὸν ἡμερησίον Τύπον, τὸ ὅτι μίᾳ παιδίσκῃ εἰς Κῶ, πάσχουσα ἐκ τῆς «νόσου τοῦ Κούλεῦ», ἀπέθανε λόγω τοῦ ὅτι δὲν εὐρέθη ἐγκαίρως ἡ ἀναγκαῖοῦσα διὰ τὴν ὑποδειχθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μεταγγισίμην ποσότης αἵματος. Τὸ γεγονός προκαλεῖ κατάπληξιν, διότι εἰς τὴν νῆσον λειτουργεῖ, ὡς πληροσοροῦμεθα, ὑπηρεσία αἱμοδοσίας καὶ γενικῶς ἡ ἐντύπωσις τῆς Κοινῆς Γνώμης ἦτο ὅτι δὲν ὑφίστατο τοιοῦτο πρόβλημα εἰς οὐδεμίαν περιοχὴν τῆς Ἑλλάδος κατόπιν τοῦ συστηματικοῦ σχετικοῦ ἔργου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη, καθ' ἣν οἱ οἰκεῖοι τῆς παιδίσκης δὲν εἶχον φροντίσει διὰ τὴν ἐγκαίρως πραγματοποιήσασιν τῆς μεταγγίσεως, παραμένει τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἰατροὺς καὶ τὴν ὑπηρεσίαν αἱμοδοσίας τῆς νήσου: ἦτο τόσον δύσκολον νὰ ἀναπληρωθῆ ὑπ' αὐτῶν ἡ τυχὸν ἀμέλεια τῶν ἀδιαφορίστων σχετικῶς χωρικῶν;

Πρὸς ὑγιεστέρως περιοχάς.

Τὸ ὑπουργεῖον Ἐμπορίου ἀπηγόρευσε προσφάτως τὴν ἐξαγωγήν δύο ἑλληνικῶν ταινιῶν, εἰς Εὐρώπην καὶ Αὐστραλίαν, καθ' ὅσον αὗται δὲν ἐκρίθησαν ὡς πληροῦσαι τοὺς ἀπαιτουμένους ρους. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἡ «Ἐκκλησία», σύμφωνος εἰς τοῦτο μετὰ ὁλόκληρον τὸν σοβαρὸν Τύπον τῆς χώρας, ἐπισημαίνει τὸ ἀπελπιστικῶς χαμηλὸν ποῖον — ἀπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ἠθικῆς ἀπόψεως — τῆς πλειονότητος τῶν προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς κινηματογραφικῆς παραγωγῆς. Δὲν γνωρίζομεν ποῖοι εἶναι αἱ μὴ πληροῦμενοι ὅροι ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω δύο ταινιῶν. Πάντως τὸ γεγονός εἶναι ὅτι, ἂν ὅλα τὰ προϊόντα τῆς κινηματογραφικῆς μας παραγωγῆς δὲν εὐρίσκουν διέξοδον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἀγοράν, τίποτε δὲν γίνεται διὰ νὰ ὑπάρξουν ἐμπόδια εἰς τὰ χειρότερα τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοράν. Δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως οὔτε τὴν λογοκρισίαν οὔτε οἰοδῆποτε ἀνελεύθερον ἄλλο μέσον. Ἐννοοῦμε μίαν θετικωτέραν ἐποπτεῖαν καὶ ὑποστηρίξιν τοῦ Κράτους εἰς τὴν καλὴν κινηματογραφικὴν παραγωγὴν. Διὰ τῆς ὑποστηρίξεως ταύτης, οικονομικῆς καὶ ἠθικῆς, θὰ ἐνθαρρύνεται ἡ στροφὴ τῶν παραγωγῶν καὶ τῶν σκηνοθετῶν πρὸς ὑγιεστέρως περιοχὰς τῆς Ἑβδόμης Τέχνης καὶ αἱ κακαὶ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίερά Σύνοδος

— Η Ίερά Σύνοδος τής Έκκλησίας τής Ελλάδος συνελεύσασα κατά τας τακτάς ημέρας συνεδριών ήσυχολήθη περί διάφορα θέματα τρεχούσης φύσεως.

— Γενομένης δεκτής τής παραίτησεως του Σεβ. Μητροπολίτου Μαντινείας και Κυνουρίας κ. Γερμανού από τής μικτής Έπιτροπής Μελέτης του Καταστατικού Χάρτου, ώρίσθη εις αντικατάστασιν αυτού ο Σεβ. Μητροπολίτης Μαρωνας κ. Τιμόθεος.

Ίρχιεπισκοπή Άθηνών

— Ο Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χρυσόστομος κατά τὸ διαρρεῦσαν 15ήμερον έτέλεσε τήν Θεϊάν Λειτουργίαν: τῇ 10ῃ Φεβρουαρίου εις τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Μητροπόλεως.

— Τῇ 9ῃ Φεβρουαρίου προσέστη τῆς Ἀκολουθίας του έσπερινοῦ ἐν τῷ πανηγυρίζοντι Ἱ. Ναῷ Ἀγίου Χαράλαμπος Ἰλισσοῦ.

— Προήδρευσε συνεδριῶν:

— Τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς μελέτης του Καταστατικού χάρτου.

— Τῇ 6ῃ του αὐτοῦ μηνὸς του Διοικητικοῦ Συμβουλίου του Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῇ 8ῃ Φεβρουαρίου του Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Σιβιτανίδειου Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς.

— Τῇ 11ῃ Φεβρουαρίου του Διοικητικοῦ Συμβουλίου του Τ.Α.Κ.Ε. και τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων Σχέσεων.

— Τῇ 12ῃ του αὐτοῦ μηνὸς του Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

— Τῇ 13ῃ Φεβρουαρίου τῆς Ἐπιτροπῆς Κληροδοτήματος

Καλησπέρη και τῆς Ἐφορίας του Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλαγμένης.

— Τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου τῆς Ἐπιτροπῆς του Δελτίου «Ἐκκλησία».

— Τῇ 7ῃ Φεβρουαρίου τῆς Ἐπιτροπῆς ἑορτασμοῦ τῆς Ἐκονοταετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς Δυναστείας.

— Ἐδέχθη τῇ 6ῃ Φεβρουαρίου τούς Μητροπολίτας Διδυμοτείχου και Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντίνου, Ναυπακτίας και Ἐγρυτανίας κ. Δαμασκηνόν, Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ, Ἰερισσοῦ και Ἀγίου Ὁρους κ. Παῦλον και Πολυανῆς και Κιλκισίου κ. Ἰωακείμ.

— Τῇ 7ῃ του αὐτοῦ μηνὸς τούς Σεβ. Μητροπολίτας Δημητριάδος κ. Δαμασκηνόν και Λευκάδος κ. Δωρόθεον και τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον Ἀχαΐας κ. Παντελεήμονα.

— Τῇ 8ῃ Φεβρουαρίου τὸ Προεδρεῖον τῆς Πανηπειρωτικῆς Ὁμοσπονδίας.

— Τῇ 9ῃ τούς Σεβ. Μητροπολίτας Ἐλασσάνους κ. Ἰάκωβον και Σερβίων και Κοζάνης κ. Διονύσιον, Αὐθήμερόν ἐδέχθη ὡσαύτως τὸν Σύμβουλον τῆς Ἐπικρατείας κ. Μαραγκόπουλον και τὸν Καθηγητὴν κ. Ἀ. Παπαγεωργακόπουλον.

— Τῇ 10ῃ Φεβρουαρίου τὸν κ. Σκούραν μετὰ τῆς συζύγου του και τὸν Καθηγητὴν κ. Β. Ἰωαννίδην.

— Τῇ 11ῃ Φεβρουαρίου τούς Σεβ. Μητροπολίτας Γρεβενῶν κ. Χρυσόστομον, Φλωρίνης, Ἀλμωπίας κ.λ.π. κ. Βασιλείου, Χαλκίδος κ. Γρηγόριον, Ἐάνθης κ. Ἰωακείμ και τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον Μηλιουπόλεως κ. Ναθαναήλ.

— Τῇ 15ῃ τὸ Προεδρεῖον του Συλλόγου «Τρεῖς Ἱεράρχαι», τὸν Καθηγητὴν κ. Ἀ. Φυτράκη, τὸν κ. Τ. Ἀθανασιάδην και τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα.

— Τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου παρεκάθησεν εις γεῦμα δοθὲν πρὸς τιμὴν του ὑπὸ του ἐν Ἀθήναις Πρέσβεως του Λιβάνου.

ταινία θὰ περιορίζοντο εις τὸν ἀριθμὸν των, ὁ ὁποῖος εἶναι ἔως σήμερον τρόπον τινὰ κατακλυσμαῖος.

Αἱ ἐπιγραφαί.

Εἶχε γίνεῖ κατά τὸ πρόσφατον παρελθὸν λόγος περὶ καταργήσεως διὰ νόμου τῶν ξενογλώσσων τίτλων και ἐπιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχον κατακλύσει ἀληθῶς τὰς προσόψεις καταστημάτων εις τὰς ὁδοὺς τῶν μεγάλων πόλεων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, πὸν προδίδει θλιβεράν μείωσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτοπεποιθήσεως και δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν πνευματικῶς ὕπαναπτύκτου χώρας εις τὰ ὄμματα και ἡμῶν αὐτῶν και τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν Ἑλλάδα ξένων, θὰ ἔπρεπε πράγματι νὰ ἐκλειπῇ δι' ἀποφασιστικῆς ἐπεμβάσεως του κράτους. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀπλῶς ἐν σύμπτωμα ἀνάμεσα εις τὰ πολλά, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν, ὅτι εις τὰς ἡμέρας μας αὐτὰς διαβιβρώσκειται ἡ ἑλληνικότης ὑπὸ τῶν ξενικῶν ἐπιδράσεων. Καὶ πρέπει, Πολιτεία και Ἐκκλησία νὰ κάμουν τὸ πᾶν διὰ νὰ ἀνασχεθῇ και ἐκλειπῇ τὸ κακόν. Διότι εἴμεθα λαός, ὅστις δὲν ἔχει λόγους νὰ ἐντρέπεται και νὰ παραμερίζῃ τὴν πνευματικὴν και ψυχικὴν του ὄντοτητα.

«Ἐνοριακὴ δρᾶσις».

Ὁφείλονται συγχαρητήρια εις τὸν Αἰδεσιμολο-

γιώτατον Προϊστάμενον του ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἱεροῦ Ναοῦ Παναγίας τῆς Ἀχειροποιήτου διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἔκδοσιν του φυλλάδιου «Ἐνοριακὴ Δρᾶσις», τὸ ὁποῖον διανέμεται δωρεὰν εις τούς εὐλαβεῖς ἐνορίας του.

Τὸ ἰδιότυπον εις τὴν ἀξιεπαῖνον ταύτην ἔκδοσιν εὐρίσκειται, εις τὸ ὅτι τὸ φυλλάδιον τοῦτο δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐν φυλλάδιον θρησκευτικοῦ περιεχομένου, προστεθὲν εις πλείστα ἄλλα παρόμοια, ἀλλ' εἶναι ἡ ἀπεικόνισις του θαλεροῦ ἐνοριακοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου, πὸν συντελεῖται ἐν τῇ περιοχῇ του ἀνωτέρω μνημονευθέντος Ναοῦ και τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἀξιόλογον «Ἐνοριακὸν Κέντρον Νεότητος». Τὸ Κέντρον τοῦτο δὲν ἔχει μόνον χῶρον παιγνιδίων και μορφωτικῶν συγκεντρώσεων, ὡς και ὑγιᾶ ψυχαγωγίαν τῶν νέων ἀλλ' ἐπὶ πλέον χρησιμοποιεῖται τελεταίως και διὰ τὰ Μαθητικὰ Συστήματα τῆς Ἐνορίας, εις τὰ ὁποῖα καθημερινῶς περὶ τὰ 45 παιδιά λαμβάνουν δωρεὰν πρωῖνόν ρόφημα.

Ἄς εὐχηθῶμεν, ὥστε πάντες οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ τῆς Πατρίδος μας νὰ ἀποκτήσουν παρόμοια ἐνοριακὰ κέντρα, διὰ νὰ γίνουν φωτῶρια θαλαρᾶς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς και ἐστία ἀκτινοβολίας του γνησίου Ὁρθοδόξου πνεύματος.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλας εἰς Ἀθήνας.

Τῆ 8ῃ Φεβρουαρίου ἀφίκετο ἀεροπορικῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλας κ. Gunnar Hultgren. Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν ὑπεδέχθησαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐλασσῶνος κ. Ἰακώβος καὶ Παραμυθίας κ. Τίτος, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος καὶ Ἀχαΐας κ. Παντελεήμων, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐλασσῶνος κ. Ἰακώβου, Παραμυθίας κ. Τίτου, τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομου καὶ Ἀχαΐας κ. Παντελεήμονος καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπισκέφθη τὰ εἰς Π. Κόρινθον χριστιανικὰ μνημεῖα. Τὸ ἑσπέρας ἐδεξιώθη τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Οὐψάλας ὁ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὴς τῆς Σουηδίας. Εἰς τὴν δεξίωσιν παρευρέθησαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐλασσῶνος καὶ Παραμυθίας, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Θαυμακοῦ καὶ Ἀχαΐας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὁ Καθηγητὴς κ. Ἀλιβιζάτος.

Τῆ πρωΐα τῆς ἐπομένης ἐπισκέφθη ἐπισήμως τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον κ. Χρυσόστομον ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Μεγάρῳ, ἐν συνεχείᾳ δὲ συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἐλασσῶνος κ. Ἰακώβου, Παραμυθίας κ. Τίτου, τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομου καὶ Ἀχαΐας κ. Παντελεήμονος καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπισκέφθη τὰ εἰς Π. Κόρινθον χριστιανικὰ μνημεῖα. Τὸ ἑσπέρας ἐδεξιώθη τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Οὐψάλας ὁ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὴς τῆς Σουηδίας. Εἰς τὴν δεξίωσιν παρευρέθησαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐλασσῶνος καὶ Παραμυθίας, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Θαυμακοῦ καὶ Ἀχαΐας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὁ Καθηγητὴς κ. Ἀλιβιζάτος.

Τῆ Κυριακῇ 10ῃ Φεβρουαρίου, παρηκολούθησε τὴν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ.

Τῆ αὐτῆς ἡμέρας παρεκάθησεν εἰς γεῦμα, δοθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Πεντέλης, εἰς τὸ ὅποιον παρεκάθησαν ὡσαύτως οἱ Σεβ. Μητροπολίται Ἐλασσῶνος κ. Ἰακώβου καὶ Παραμυθίας κ. Τίτου, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος, Κερνίτσης κ. Χρυσόστομος καὶ Ἀχαΐας κ. Παντελεήμων, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου Παν. Ἀρχιμ. κ. Θεόκλητος Φιλιππείος, ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς κ. Θεόκλητος Ἀβραντινῆς καὶ ὁ Καθηγητὴς κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτος. Τὸ ἑσπέρας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Gunnar παρέστη εἰς δεξίωσιν, δοθείσαν πρὸς τιμὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀλιβιζάτου.

— Τῆ 11ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλας ἀνεχώρησεν ἀεροπορικῶς, προπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομου, τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἐλασσῶνος κ. Ἰακώβου καὶ Παραμυθίας κ. Τίτου, τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομου καὶ Ἀχαΐας κ. Παντελεήμονος, τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου, τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Σουηδίας καὶ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἡ Ἐπιτροπὴ Παγχριστιανικῶν Σχέσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συνελευσάσα ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, ἐξήτασε τὰ θέματα:

1) Συστάσεως Ἐπιτροπῶν εἰς προώθησιν τῶν σχέσεων μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν α) Ἀγγλικανικῆς καὶ β) Παλαιοκαθολικῶν

2) τῆς πλήρους διοργανώσεως τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν Γενεύῃ, καὶ

3) τῆς ἀνεγέρσεως Πατριαρχικοῦ Σταυροπηγιακοῦ Ναοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς

Κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ὀργανωθεῖσαν ἸΣΤ' Κληρικολαϊκὴν Συνέλευσιν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἀπεφασίσθησαν τὰ ἑξῆς: 1. Ὅπως τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἀναθεωρηθῆ καὶ συμπληρωθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐπιδιώξεων αὐτοῦ. 2. Ὅπως συνεχισθῆ ἡ συνεργασία τοῦ Κατηχητικοῦ Γραφείου μὲ τὴν Διορθόδοξον Κατηχητικὴν Ἐπιτροπὴν ἄλλ' ἐκ παραλλήλου νὰ γίνῃ προσπάθεια πρὸς συγγραφήν καὶ ἐκδοσὴν πλήρους σειρᾶς Κατηχητικῶν Βοηθημάτων. 3. Ὅπως διορισθῆ ἐν ἑξαμελεῖ ἐπιτελεῖον ἐξ Ὀρθόδοξων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ὑπεύθυνον μόνον εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, τὸ ὅποιον α) Νὰ ἀναθεωρήσῃ ριζικῶς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα. β) Νὰ συγγράψῃ καὶ ἐκδώσῃ πλήρην σειράν βοθημάτων ἐκ 14 Κατηχητικῶν βιβλίων, βασιζομένων ἐπὶ

ἐπιστολῶν κύκλου 34 μαθημάτων διὰ παιδιὰ ἡλικίας 3-16 ἐτῶν μὲ ἀντίστοιχα ἐγχειρίδια διὰ τοὺς κατηχητὰς καὶ τὰς κατηχητρίδας, τοιοῦτοτρόπως συγγραμμένα, ὥστε νὰ εἶναι κατάλληλα τὸσον διὰ μικρά, ὅσον καὶ διὰ μεγάλα Κατηχητικὰ Σχολεῖα. γ) Νὰ ἀποφασίσῃ ποῖα θέματα θὰ περιέχωνται εἰς ἕκαστον βιβλίον. δ) Νὰ ἀναθεωρήσῃ τὰ παρόντα βοήθημα καὶ χρησιμοποίησιν αὐτὰ κατὰ τὸ δυνατόν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν 14 βιβλίων. ε) Νὰ ζητήσῃ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἱερεῖς καὶ λαϊκοὺς ὅλα τὰ κατηχητικὰ βοήθημα, ποῦ ἔχουν συγγράψῃ, καὶ νὰ περιλάβῃ ὅ,τι καλὸν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ 14 βιβλία. 4. Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῶν βοθημάτων τούτων, συνιστᾶται εἰς ὅλους τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ Κατηχητικά, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, νὰ κάμνουν χρῆσιν τῶν Κατηχητικῶν βοθημάτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἢ ἄλλων Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἢ ἰδικὰ τῶν, νὰ μὴ μεταχειρίζονται δὲ καθ' ὁλοκληρίαν βοήθημα μὴ Ὀρθόδοξου προελεύσεως.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑΣ

Διὰ πρώτην φοράν ἀπαντες οἱ ἐν Φινλανδίᾳ Ὀρθόδοξοι Κληρικοὶ (42) συνήλθον εἰς Γενικὴν Σύνοδον ἐν Ἐλσίικι. Ἀπὸ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς τὸ ὅποιον ὑπάγεταί ἡ «Ὀρθόδοξος Ἀρχιεπισκοπὴ Φινλανδίας» παρέστη ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Μελὸς κ. Αἰμιλιανός. Προήδρευσεν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας κ. Παῦλος. Ἡ Βυζαντινὴ παράδοσις, ἡ Ἑλληνορθόδοξος Θεολογία καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἦσαν αἱ κυριαρχοῦσαι ἔννοιαι, ὑπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν ὁποίων ἐμελετήθησαν τὰ πολλαπλᾶ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας ταύτης.

Κατὰ τὸ ἐπακολούθησαν ἐπίσημον γεῦμα, τὴν προεδρίαν τῆς τραπέζης εἶχεν ἡ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Κα Αἰμιλί Ηοσία, ἥτις εἰς τὴν προσφώνησιν τῆς μετέδωκε μῆνυμα τοῦ Φινλανδοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἐπαινοῦντος «τὴν πολῦτιμον συμβολὴν τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν πρόοδον τῆς χώρας. «Ἡ Ὀρθόδοξία, —ἐτόνισεν—, εὐαγγελιζομένη συγχρόνως ἐκπολιτίζει. Πολλὰ ὀφείλει ἡ Παιδεία τῆς χώρας εἰς τοὺς ὑπερόχους κληρικοὺς τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας. Εἰς ἐποχὰς σκότους καὶ ἐξωτερικῶν πιέσεων, οἱ Ὀρθόδοξοι ἐφάνησαν γενναῖοι πρόμαχοι τῶν τιμαλῶν τῆς Πατρίδος. Ἐπαινος ὅμως ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Σεπτὴν Κεφαλὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀφ' ἧς ἡ θυγάτηρ ἀντλεῖ δύναμιν καὶ σοφὰς κατευθύνσεις». Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὠμίλησε καὶ ὁ Δήμαρχος κ. Α. Κ. Λοίμαραντα. Τὸ Αὐτοκέφαλον ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῷ 1923 διὰ Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν Τόμου, διαλαμβάνοντος ὅτι «τοῦ λοιποῦ ὁ Ὀρθόδοξος Χριστιανισμὸς τῆς Φινλανδίας μετὰ τῶν ἰδρυμάτων του, θὰ ἀποτελέσῃ ἐν μόνον χριστιανικὸν ἔδαφος, ὀνομαζόμενον Ὀρθόδοξος Ἀρχιεπισκοπὴ Φινλανδίας». Κατὰ τὴν Σύνοδον ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Παῦλος ἐτόνισεν, ὅτι «ἡ Φινλανδία ἔλαβε τὴν Ὀρθόδοξίαν οὐχὶ διὰ τῆς Ρωσίας, ὡς κακῶς παρὰ πολλῶν νομίζεται ἀλλ' ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Βυζαντίου. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνετίζομεν πάντοτε πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ὡς τὴν φωτοδότειραν καὶ γαλακτοτρόφον. Αἱ Μοναὶ μας ἔμαθον τὰ τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Εἴμεθα εὐγνώμονες καὶ προσπαθοῦμεν νὰ ζῶμεν ἐν υἱικῇ ἐξαρτήσει ἀπὸ τὸν Πάνσεπτον Οἰκουμενικὸν Ἐθρόνον».

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὴν 20ῃν Ἰανουαρίου ὁ Πάπας Ἰωάννης ΚΓ' κατέταξεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἁγίων τὸν Βικέντιον Παλλότι, ἱδρυτὴν τῆς κοινότητος τῶν Παλλοτινῶν, ὅτινες, ἀνερχόμενοι εἰς 4000, δροῦν ἱεραποστολικῶς εἰς 20 χώρας τοῦ κόσμου, βοηθούμενοι εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν τῶν δρᾶσιν ὑπὸ 20.000 λαϊκῶν ἱεραποστόλων.

—Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ὀκταήμερου ὑπὲρ τῶν πάντων ἐνώσεως ὁ Πάπας ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν ὅλα τὰ ἀνατολικά κολλέγια τῆς Ρώμης καὶ τοὺς μαθητὰς τῆς ῥωμαιοκαθολικῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.

— Τὴν 3ην Ἰανουαρίου εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰερωνύμου ὁ καρδινάλιος Μπέα ἐκήρυξε τὴν ἑναρξιν τοῦ 25ου συνεδρίου τῶν ῥωμαιοκαθολικῶν ἐπιστημόνων τῆς Ἰταλίας, ὀμιλήσας ἐπὶ τῆς «ἠθικῆς μας ζωῆς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Ἁγίας Γραφῆς».

— Η έφημερίς «Ρωμαίος Παρατηρητής», ήμιεπίσημον όργανον του Βατικανού, γράφει, ότι ό Ιταλικός κινηματογράφος φαίνεται περισσότερο παρά ποτέ άλλοτε «έπιθυμών να καταλάβη την πρώτην θέσιν των αγωνιζομένων υπέρ παντός πράγματος άκαθάρτου, άμαρτωλού και διεστραμμένου».

— Την 2αν Φεβρουαρίου, έορτήν της Υπαπαντής, έγένετο εις τό ποιντικόν ανάκτορον του Βατικανού ή τελετή της παρουσιάσεως των κηρίων εις τόν Πάπαν Ιωάννην ΚΓ'.

— Ο Πάπας έδέχθη εις άκρόασιν τους μετασχόντας των εργασιών του συνεδρίου των φιλάθλων, τό όποίον συνεκροτήθη έν Ρώμη, μέ σκοπόν την μελέτην του θέματος «διά μίαν νέαν άθλητικήν συνείδησιν έν Ιταλία».

— Ηγγέθη έκ Λονδίνου ό θάνατος του πριμάτου της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας της Άγγλίας άρχιεπισκόπου του Ούεστμίνστερ καρδινάλιου Γκόντφρεύ, ηλικίας 73 έτών.

— Ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ' έδέχθη εις άκρόασιν τόν άγγλον πρωθυπουργόν Μάκ Μίλλαν.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Έν Άγγλία συνεκροτήθη μέγα συνέδριον χριστιανών φοιτητών, του όποίου μετέσχον πλέον των 1.400 μελών των διαφόρων φοιτητικών χριστιανικών οργανώσεων. Τό θέμα του συνεδρίου ήτο «Ο Ίησους διάκονος». Διάφοροι προσωπικότητες, ως ό Άρχιεπίσκοπος του Κατέμμπτουρ, ό καθηγητής του Πανεπιστημίου του Έδιμβούργου Τόρρας, ό δεύτερος γενικός γραμματεύς του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Έκκλησιών έπίσκοπος Νιούμπριγκιν κ.ά. ώμίλησαν προς τους νέους, τονίσαντες ότι ό χριστιανός πρέπει να όμοιάση προς τόν Χριστόν, ό όποίος «ούκ ήλθε διακονηθήναι, αλλά διακονήσαι».

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Έν Άμερικη έγένοντο κατά τό παρελθόν έτος προσπάθειαι προσεγγίσεως διαφόρων προτεσταντικών παραφυάδων, κχωρισμένων άπ' άλλήλων. Ούτω, προς τοίς άλλοις έγένοντο σοβαρά συζητήσεις μεταξύ εκπροσώπων τόσο της Προτεσταντικής Έπισκοπελιανής Έκκλησίας της Άμερικης, όσον και των Πεντηκοστιανών Άμερικης.

Ός φαίνεται έκ του δημοσιευθέντος ήδη σχετικού ανακοινωθέντος, αί συζητήσεις δέν άπέβλεπον εις συγχώνευσιν, αλλά εις άλληλοκατανόησιν. Οι εκπρόσωποι της Έπισκοπελιανής Έκκλησίας, ως τονίζεται έν τώ ανακοινωθέντι, εξέθεσαν τά άπόψεις των περί της ενεργείας του Άγίου Πνεύματος έν τώ άποστολικώ άξιώματι και έν τοίς μυστηρίοις. Οι Πεντηκοστιανοί έξ άλλου εξέθεσαν την έμπειρίαν των περί του βαπτίσματος, κατά τό όποίον ή ενεργεια του άγίου Πνεύματος εύρίσκει έξωτερικόν όρατόν σημείον εις την γλωσσολαλίαν. Ωσαύτως έτονίσθησαν τά σημεία έπαφής ή αί διαφοραι εις την περί Άγ. Γραφής, Βαπτίσματος και Θείας Εύχαριστίας διδασκαλίαν.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Εις τό ρωμαιοκαθολικόν «Έραποστολικόν Δελτίον της Ίαπωνίας» δημοσιεύονται άρθρα προτεσταντών θεολόγων της Ίαπωνίας, οι όποιοι γράφουν: «Τά άρθρα μας αυτά χρησιμεύουν εις τό να είπωμεν προς τους φίλους μας τους Καθολικούς, ότι έπιθυμούμεν να γνωρίζουν περί ήμών». Ο διεθυντής του περιοδικού γράφει: «Η φιλοξενία των προτεσταντικών άρθρων είναι «ένδειξις του σεβασμού μας, της αγάπης μας και της ευγνωμοσύνης μας προς τους μη καθολικούς άδελφούς μας».

— Ο καρδινάλιος Μπέα όμιλών άπό του ραδιοφωνικού σταθμού του Βατικανού, παρουσίασε τάς θεμελιώδεις άρχάς του ρωμαιοκαθολικού Οικουμενισμού.

— Τό Διεθνές Ρωμαιοκαθολικόν Πρακτορείον Τύπου Fides έξήρε προσφάτως τόν ρηξικέλευθον ρόλον των προτεσταντικών έραποστολών έν Ίαπωνία και ώμολόγησεν, ότι ή Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία άμέσως ή έμέσως ώφελήθη τά μέγιστα έκ των έραποστολών τούτων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έρα Μητρόπολις Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου

Έχοντες υπ' όψει τάς διατάξεις των άρθρων 46, 47 και 48 του Α. Ν. 2200/1940 «Περί Ί. Ν. και Έφημερίων» καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως καταλάβωσι τάς κενάς οργανικές έφημεριακάς θέσεις: 1) Ί. Ν. Άγίας Ζώνης Ρουμελή και 2) Ί. Ν. Ταξιαρχών Καλύβου Μυλοποτάμου, ίνα υποβάλωσι ήμίν έντός μηνός άπό της δημοσιεύσεως της παρούσης σχετικής αίτησιν μετά των άπαιτουμένων δικαιολογητικών, προκειμένου ν' ανακηρύξωμεν αυτούς ως ύποψηφίους των ως άνω θέσεων.

Έν Ρεθύμνη τή 5η Φεβρουαρίου 1963.

† Ο Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου Άθανάσιος

Έρα Μητρόπολις Μαρωνείας

Έχοντες υπ' όψει τάς διατάξεις των άρθρων 47 και 48 του Α. Ν. 2200/40 «Περί Έρωδών Ναών και Έφημερίων», καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα προς κατάληψιν της κενής Έφημεριακής θέσεως Ί. Ναού Γενεσίου της Θεοτόκου Λυκείου, ίνα υποβάλωσιν ήμίν, έντός μηνός άπό της δημοσιεύσεως της παρούσης, τά υπό του Νόμου όριζόμενα δικαιολογητικά, προκειμένου να προβώμεν εις την ανακήρυξιν του ύποψηφίου.

Έν Κομοτηνή τή 11η Φεβρουαρίου 1963

† Ο Μαρωνείας Τιμόθεος

Έρα Μητρόπολις Ήλειας

Έχοντες υπ' όψει τάς διατάξεις των άρθρων 46, 47 και 48 του Α. Ν. 2200/1940 «Περί Έρωδών Ναών και Έφημερίων», και προκειμένου να προβώμεν εις την πλήρωσιν των κενών έφημεριακών θέσεων των Ί. Ναών 1) Άγίου Δημητρίου Χαριάς, 2) Άγίου Νικολάου Ωλένης, 3) Άγίων Θεοδώρων Αναλήψεως (Ζερό), 4) Άγίου Χαράλαμπος Αύγης, 5) Άγίου Γεωργίου Βουπρασίου, 6) Άγίου Νικολάου Οινόης, 7) Άγίου Άθανασίου Λευκοχωρίου, 8) Άγίου Νικολάου Γαστιούνης, καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τά υπό του Νόμου όριζόμενα προσόντα, όπως έντός μηνός άπό της δημοσιεύσεως της παρούσης εις τό έπίσημον Δελτίον της Έκκλησίας «Έκκλησία», υποβάλωσιν ήμίν τά δικαιολογητικά των, προκειμένου να προβώμεν εις την ανακήρυξιν αυτών ως ύποψηφίων.

Έν Πύργω τή 12η Φεβρουαρίου 1963.

† Ο Ήλειας Γερμανός

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκδιδόμενον κατά δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο Άθηνών και πάσης Έλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ο Καλαβρύτων και Αιγιαλείας ΓΕΩΡΓΙΟΣ

† Ο Μονεμβασίας και Σπάρτης ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άνακοινωθέν της Έρας Συνόδου της Έραρχίας της Έλλάδος.

Θεοδόσιος Σπεράντσα, Στηρίζουν άποτελεσματικώτερον.

Άρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου, Τό Βάπτισμα και τό Χρίσμα.

Άρχιμ. Εύθυμίου Έλευθεριάδου, Η προσευχή του Άγίου Πολυκάρπου, Έπισκόπου Σμύρνης (167 μ. Χ.).

Παρατηρήσεων Στήλη.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Προκηρύξεις έκλογής ιερέων.

Έκ του Τυπογραφείου της Άποστολικής Διακονίας, Ίασιού 1 (Μονή Πετράκη). Τηλ. 710.734,